

แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย



การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการ

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย



การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการ

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

GUIDELINES TO DEVELOP AND PROMOTE A SECONDARY CITY :
A CASE STUDY OF LOEI PROVINCE



DONLAMIN THONGNAK

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Arts Degree
in Tourism, Hotel, and Service Business Management

May 2025

Copyright 2025 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย

ของ ดลมินทร์ ทองนาค

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการ

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชูชนะ เตชคณา)

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี วงษ์มณฑา)

อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร. ณัฐรินทร์ ปริวงศ์กุลธร)

คณบดีวิทยาลัยการจัดการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. รักชิต สุธิพงษ์)

เรื่อง: แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย

ผู้ศึกษาค้นคว้า: ดลมินทร์ ทองนาค, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: ศศ.ม. (การจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และ ธุรกิจบริการ), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี วงษ์มณฑา

คำสำคัญ: การพัฒนา, การส่งเสริม, การท่องเที่ยว, จังหวัดเลย, ชุมชนไทดำ

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ของจังหวัดเลย 2) แสวงหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย 3) แสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย 4) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย 5) ศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจาก 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคชุมชน ผลการศึกษพบว่าจังหวัดเลยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชนยังขาดโครงสร้างที่ชัดเจน ขาดกลไกในการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และยังไม่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล พบว่าควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น องค์การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization: DMO) ในระดับจังหวัดหรือท้องถิ่น รวมถึงควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลของชุมชนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากร และส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) นอกจากนี้ จังหวัดเลยยังมีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น ประเพณีผีตาโขน ภาษาไทดำ และวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งแบบเข้าไป-เย็นกลับ และแบบพักค้างคืน อีกทั้งยังมีการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาวไทดำ เพื่อสร้างรายได้และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

Title: GUIDELINES TO DEVELOP AND PROMOTE A SECONDARY CITY :
A CASE STUDY OF LOEI PROVINCE

Author: Donlamin Thongnak, Independent Study: M.A. (Tourism, Hotel, and Service Business Management), University of Phayao, 2024

Advisor: Associate Professor Seri Wongmonta , Ph.D.

Keywords: Development, Promotion, Tourism, Loei Province, Thai Dam Community

ABSTRACT

This independent study is qualitative research with the objectives to: 1) study and explore the key and charming tourism resources of Loei Province; 2) seek approaches for the development and promotion of tourism in Loei Province; 3) explore cultural capital; and 4) explore historical capital of Loei Province. Data were collected through interviews with key informants from four sectors: government, private sector, academia, and community. The study found that Loei Province possesses a diverse range of tourism resources - natural, cultural, and historical - with strong potential to attract tourists. However, tourism management at the community level lacks a clear structure, mechanisms for multi-sectoral participation, and knowledge of sustainable tourism management.

Recommendations from the key informants suggest that a management organization such as a Destination Management Organization (DMO) should be established at the provincial or local level. Continuous community promotion, personnel development, and tourism management according to the Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC) are also necessary. Moreover, Loei Province has outstanding cultural capital, including the Phi Ta Khon Festival, Tai Dam language, and an agricultural lifestyle, all of which can be effectively developed into cultural tourism activities. Communities currently welcome tourists through both day trips and overnight stays and have created local products reflecting the Tai Dam identity, contributing to income generation and sustainable local development.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา อาจารย์ที่ปรึกษา การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และความเมตตาในการดูแลให้การ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ชูษะ เตชคณา ประธานกรรมการสอบการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง และดร.ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร อาจารย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ให้ ความกรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้การประสานงานและ คำแนะนำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมถึงผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดเลยทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและ เอื้อเฟื้อข้อมูลอันมีค่า

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจและแรงสนับสนุนที่ สำคัญตลอดระยะเวลาการศึกษาวิจัย

ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงต่อทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษาจังหวัดเลย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวใน พื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

ดลมินทร์ ทองนาค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
คำถามในการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	7
ข้อมูลเชิงบริบทของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเลย	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยว	27
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	30
ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	34

ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	41
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
วิธีการวิจัย	61
เครื่องมือการวิจัย.....	61
ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	62
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	66
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย.....	83
การอภิปรายผล	85
ข้อเสนอแนะ	98
บรรณานุกรม.....	99
ประวัติผู้วิจัย.....	104

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 สรุปประเด็นการศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูด นักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย.....	78
ตาราง 2 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย.....	79
ตาราง 3 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย.....	80
ตาราง 4 สรุปประเด็นการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย.....	81
ตาราง 5 สรุปประเด็นการศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย.....	82
ตาราง 6 SWOT.....	90
ตาราง 7 TOWS MATRIX.....	91
ตาราง 8 ยุทธศาสตร์หลัก (Strategic Themes).....	94
ตาราง 9 แผนปฏิบัติการระยะ 3-5 ปี.....	95
ตาราง 10 แผนการท่องเที่ยว จังหวัดเลย 12 เดือน.....	96

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
ภาพ 2 Paradigm LOEIFAN.....	97



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization : UNWTO) จำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ Goeldner Ritchie (2011) คือ 1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based Tourism) ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น 2. การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based Tourism) ได้แก่ การท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท เป็นต้น 3. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวจะมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ (พจนา สวนศรี, 2546) ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเน้นที่ความยั่งยืน มีการผสมผสานวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาและความเป็นไทยเพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้จริง อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น (รพีพรรณ จันทับ และ ลินจง โพชาวี, 2559) รัฐบาลประกาศนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง 55 จังหวัดเพื่อกระจายรายได้ด้านการท่องเที่ยวสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศตามแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง นโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองนั้น รัฐบาลได้มีความผลักดันให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวในเมืองรองด้วยแนวทางต่าง ๆ อาทิ การลดหย่อนภาษีแก่นักท่องเที่ยว การยกเว้นภาษีกรณีจัดอบรมสัมมนา ในจังหวัดเมืองรอง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองรองต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้นักท่องเที่ยวขยายตัวจากปี 2554 จำนวน 50 ล้านคน ในปี 2561 โดยนักท่องเที่ยวมีการขยายตัวไปในทุกจังหวัด โดยแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างกลุ่มจังหวัดเมืองรองที่นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเดินทางไปเยือนในการเดินทางท่องเที่ยว 1 ทริป เพื่อเพิ่มทางเลือกในเป้าหมาย

การเดินทางท่องเที่ยวให้กับผู้มาเยือน การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างกลุ่มจังหวัดอาจดำเนินการได้โดยการสร้างเรื่องราว (Storytelling) เชื่อมโยงสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัด การจัดโปรโมชั่นส่วนลดที่พักและร้านอาหารในกลุ่มจังหวัดเมืองรอง

เมืองไทยเติบโตโดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเสริมสร้างและยกระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งจากการกระจายรายได้สู่เมืองรอง 55 จังหวัด ใน 5 ภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวเมืองรองเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะช่วยให้การท่องเที่ยวเมืองรอง 55 จังหวัดเป็นการเดินทางที่สู่ประสบการณ์ที่แท้จริงและมีการเชื่อมโยงด้วยเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในมรดกทางวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ของจังหวัดนั้น ๆ โดยมุ่งเน้นตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่สามารถซึมซับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และมีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ และเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว เสมือนเป็นสมาชิกหนึ่งในท้องถิ่นนั้นซึ่งเป็นดั่งเวทีแห่งการเรียนรู้จริง (ทิพย์วดี โพธิ์สีทิพพรรณ และคณะ, 2556) จังหวัดเลยเป็นหนึ่งใน 17 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับการประกาศเป็นเมืองรองที่จะต้องมีการพัฒนาและการส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายจังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถนำมาเป็นจุดขายและสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดเลย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามหลากหลาย มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสัมผัสบรรยากาศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ภูกระดึง ภูเรือ ภูหลวง สวนหินผางาม แก่งคุดคู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระธาตุศรีสองรัก พระธาตุสัจจะ ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ชุมชนบ้านไม้เก่าเชียงคาน นอกจากนี้ยังมีวัดสำคัญที่เป็นประชาชนนิยมมาทำบุญ เช่น วัดป่าเนรมิตวิปัสสนา วัดศรีสุทธาวาส และวัดโพธิ์ชัย เป็นต้น

สำหรับเป้าหมายของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง คือ เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรองและท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 10 ล้านคน กระจายโอกาสเชิงรายได้จากการท่องเที่ยวให้ลงสู่เศรษฐกิจฐานรากไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท ปรับสัดส่วนรักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในพื้นที่เมืองหลักต่อเมืองรอง จาก 70 : 30 เป็น 65 : 35 ทั้งกระตุ้นให้เกิดการเตรียมความพร้อมและพัฒนาพื้นที่สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสมดุลในทุกมิติ (มติชนออนไลน์, 2561) โดยแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวโครงการ Amazing Thailand Go Local : เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโต เมืองไทยเติบโต แบ่งออกเป็นกิจกรรม ได้แก่ 1. Enjoy Local เที่ยวชุมชนได้ลุ้นได้เต็ม สร้างแรงจูงใจในการจ่ายด้วยส่วนลด และการสะสมแต้มผ่านระบบออนไลน์ 2. SET in the Local ส่งเสริมการจัดประชุมสัมมนา และกิจกรรม CSR ในเมืองรอง 3. Local Link รวบรวมและคัดกรองชุมชนทั่วประเทศที่มีศักยภาพแล้วจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเมืองรอง 4. Eat Local ประชาสัมพันธ์อาหารถิ่น เยี่ยมชมแหล่งผลิตและแหล่งวัตถุดิบด้านอาหารถิ่น 5. Our local สร้างสรรค์และสนับสนุนการจัดกิจกรรม ตลอดจนเทศกาลงานประเพณี ประจำท้องถิ่น 6. Local Heroes – Toward Global Sustainable Tourism Council และ B2D พัฒนาคณ

และเสริมสร้างความเข้มแข็งในอนาคต และ 7. Local Strength พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยสนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว (จิตคุปต์ ละอองปลิว, 2560) เพื่อตอบสนองของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองของรัฐบาล ผู้วิจัยมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย ให้จังหวัดเลยเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย ที่นิยมของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชน พัฒนารายได้และคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดเลย จึงจะดำเนินการทำการวิจัย แสวงหาแนวทางในการพัฒนา ขณะที่เมืองรองมีสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และเป็นการเพิ่มขึ้นเกือบทุกจังหวัด โดยช่วงปี 2560 – 2562 สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวของเมืองหลักและเมืองรอง อยู่ที่ 90 : 10 เพิ่มขึ้นเป็น 85 : 16 ในปี 2563 ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่รายได้จากการท่องเที่ยวเท่านั้นที่กระจุกตัวอยู่ที่เมืองหลักแต่ยังรวมไปถึงงบประมาณจากภาครัฐที่จัดสรรลงพื้นที่เมืองหลักด้วย ที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะมียุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองแต่ก็มักจะเป็นยุทธศาสตร์ในภาพใหญ่ที่ใช้ร่วมกันทั้ง 55 จังหวัดเมืองรอง ทว่าความเป็นจริง ยุทธศาสตร์สำหรับการใช้ส่งเสริม การท่องเที่ยวเมืองรอง ควรแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลเรื่องของศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ไปจนถึงบริบทของการเดินทางด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย
4. เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย
5. เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย

คำถามในการวิจัย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนจังหวัดเลยมีอะไรบ้าง
2. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลยควรเป็นเช่นไร
3. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลยควรเป็นเช่นไร
4. ทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลยมีอะไรบ้าง
5. ทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลยมีอะไรบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
2. ได้แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
3. ได้แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
4. ได้ความรู้เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย
5. ได้ความรู้ทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

งานวิจัยจะมุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย โดยครอบคลุมประเด็นหลักดังนี้

องค์ประกอบในการพัฒนาและองค์ประกอบในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเดินทาง ที่พัก ร้านอาหาร และการให้บริการต่าง ๆ

การประชาสัมพันธ์และการตลาด

แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเลย

การพัฒนาบุคลากรในภาคการท่องเที่ยว

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ไกด์ท้องถิ่น พนักงานบริการ เพื่อรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยว

2. ขอบเขตเชิงพื้นที่

งานวิจัยนี้จะศึกษากรณีจังหวัดเลย ซึ่งเป็นจังหวัดในภาคอีสานของประเทศไทย ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย โดยจะครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ ในจังหวัด ดังต่อไปนี้

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ภูหลวง น้ำตกห้วยศาลา ภูเรือ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีและเทศกาลท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและการดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว

3. ขอบเขตเชิงเวลา

ขอบเขตของเวลา: พฤษภาคม 2567 – พฤษภาคม 2568 โดยจะมีการเก็บข้อมูลทั้งจากระยะเวลาปัจจุบันและการทบทวนข้อมูลที่ผ่านมา เพื่อให้สามารถประเมินสถานการณ์และแนวทางการพัฒนาในอนาคตได้อย่างครบถ้วน

4. ขอบเขตเชิงผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ซึ่งประกอบด้วย

ภาครัฐ: ผู้ว่าราชการจังหวัด, นายกเทศมนตรี, นายก อบจ., ท่องเที่ยวจังหวัด, วัฒนธรรมจังหวัด, ประชาสัมพันธ์จังหวัด

ภาคเอกชน: ประธานหอการค้า, ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม, ร้านอาหาร, ผู้ประกอบการสินค้า OTOP

ภาควิชาการ: นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว, วัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์, การตลาด, สื่อสารการตลาด

ภาคชุมชน: ผู้นำชุมชน, ประชาชนชุมชน

5. ขอบเขตเชิงวิธีการ

งานวิจัยนี้จะใช้ **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ** โดยใช้ **การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)** เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การท่องเที่ยวเมืองรอง (Secondary City Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในเมืองที่ไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม แต่มีศักยภาพในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเมืองเหล่านี้มักมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตที่แตกต่างจากเมืองหลัก

2. การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism Development and Promotion) หมายถึง กระบวนการในการสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การตลาด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการฝึกอบรมบุคลากร เพื่อเพิ่มจำนวนและกระจายการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เมืองรอง (Secondary Cities) หมายถึง เมืองที่มีขนาดเล็กกว่าหรือเป็นเมืองรองจากเมืองหลักที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ โดยมักมีศักยภาพในการพัฒนาและการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้รับความนิยมเท่าเมืองหลัก

4. แหล่งท่องเที่ยว (Tourist Attractions) หมายถึง สถานที่หรือกิจกรรมที่มีคุณค่าและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (ภูเขา น้ำตก ป่าไม้) หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (วัด ประเพณี หรือเทศกาล)

5. โครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว (Tourism Infrastructure) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพื้นฐานที่จำเป็นในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ถนน การคมนาคม ที่พัก ร้านอาหาร และบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

6. การประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing and Promotion) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้อมูล การส่งเสริม และการดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อดิจิทัล เว็บไซต์ หรือการจัดแคมเปญการตลาด เพื่อสร้างความสนใจและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว

7. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติ และช่วยเสริมสร้างการศึกษา และการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

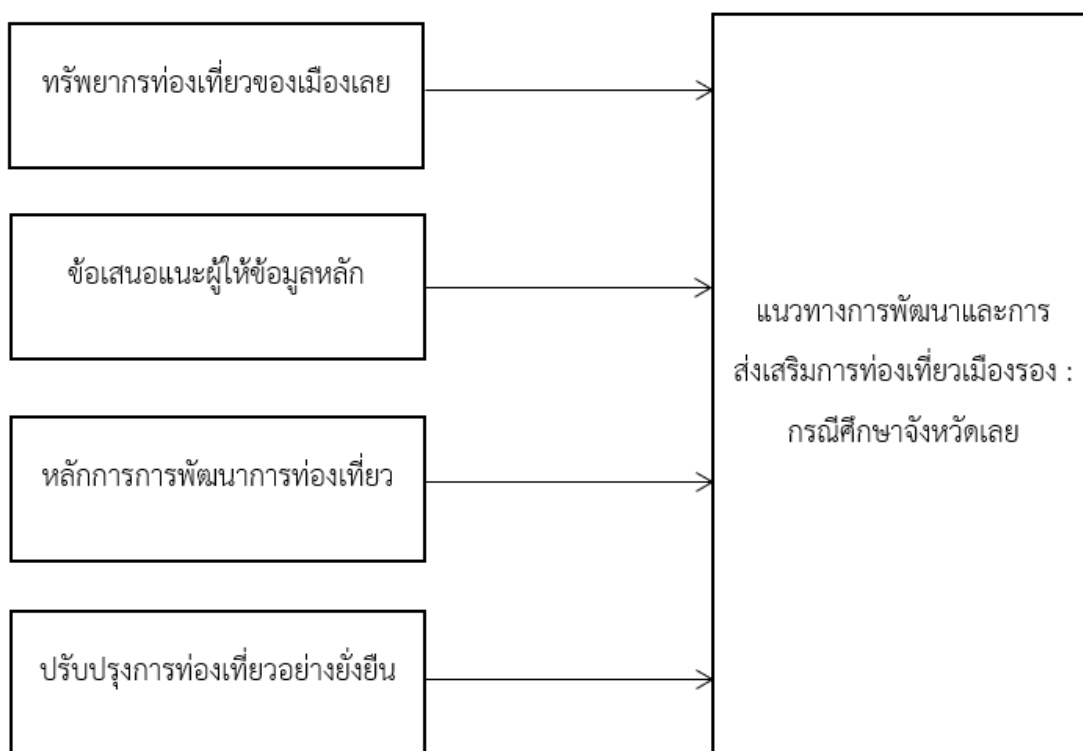
8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น เช่น การเยี่ยมชมแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เทศกาล และกิจกรรมท้องถิ่น

9. ชุมชนท้องถิ่น (Local Community) หมายถึง กลุ่มคนในพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหรือเมืองนั้น ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดูแลรักษาทรัพยากรท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

10. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นโดยคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

11. การพัฒนาท้องถิ่น (Local Development) หมายถึง กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ข้อมูลเชิงบริบทของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเลย

1. ลักษณะภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

จังหวัดเลยตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 11,452 ตารางกิโลเมตร โดยมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้ และที่ราบลุ่ม ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา และอุทยานแห่งชาติ มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้นในฤดูร้อน และเย็นในฤดูหนาว ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมในช่วงฤดูหนาว

2. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัดเลย และเป็นอุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากมีธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งทุ่งหญ้า ภูเขา น้ำตก และทะเลหมอก

อุทยานแห่งชาติภูหลวง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จุดเด่นคือการเดินป่าผ่านป่าสนและทุ่งหญ้ากว้างขวาง พร้อมชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม

น้ำตกห้วยศาลา น้ำตกที่มีความสูงประมาณ 30 เมตร ที่ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติภูเรือ น้ำตกแห่งนี้มีความสวยงามและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมสำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ

ทะเลหมอกภูเรือ ภูเรือมีความสูงเป็นจุดชมทะเลหมอกที่สวยงาม โดยเฉพาะในช่วงเช้าตรู่ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับอากาศเย็นและทะเลหมอกที่อยู่เหนือภูเขา

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัดพระธาตุศรีสองรัก เป็นวัดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเลย และเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวจะได้ชมความงดงามของสถาปัตยกรรมและรอยพระพุทธรูปที่สำคัญ

หมู่บ้านทอเสื่อกกบ้านบ่อ เป็นหมู่บ้านที่มีการทอเสื่อกกเป็นอาชีพหลักของชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ รวมถึงซื้อสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่นเป็นของฝาก

การแสดงศิลปะและประเพณีท้องถิ่น จังหวัดเลยมีประเพณีและงานเทศกาลที่น่าสนใจ เช่น งานประเพณีไหลเรือไฟ งานประเพณีสืบทอดต่างๆ ที่เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมและประเพณีที่มีมาแต่โบราณ

4. แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร

สวนสตรอเบอร์รี่ภูเรือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้บริการเก็บสตรอว์เบอร์รี่และชมสวนสตรอว์เบอร์รี่ของชาวสวนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมสวนและเลือกซื้อผลไม้สด ๆ กลับไปได้

สวนผักผลไม้และฟาร์มท่องเที่ยว การเยี่ยมชมฟาร์มเกษตรกรรมในพื้นที่ที่มีการผลิตผลไม้และผักต่าง ๆ เช่น ส้มโอ กล้วยหอม หรือทุเรียน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัด

5. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงผจญภัย

การเดินป่าและปีนเขา แหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยในจังหวัดเลย เช่น การเดินป่าในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ภูหลวง หรือภูเรือ ที่มีเส้นทางเดินป่าให้เลือกหลายเส้นทาง

การตั้งแคมป์และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การตั้งแคมป์ในพื้นที่ธรรมชาติที่บริสุทธิ์และสวยงาม เช่น การตั้งแคมป์ที่อุทยานแห่งชาติภูหลวงและภูกระดึง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมในช่วงฤดูหนาว

6. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดเลยมีระบบการคมนาคมที่เชื่อมต่อจากจังหวัดใกล้เคียงได้อย่างสะดวก ทั้งจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคอีสาน โดยสามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารบริการที่พักร้านอาหารที่มีคุณภาพจากภาคเอกชนในพื้นที่ อาทิเช่น โรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ ที่รองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

7. ความท้าทายและโอกาสในการพัฒนา

ความท้าทาย ปัญหาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ทั่วถึง อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเดินทาง และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

โอกาส การขยายกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเลยในการดึงดูดนักท่องเที่ยว



บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษา จังหวัดเลย ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหัวข้อที่ทำการศึกษาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 เอกสารงานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 เอกสารงานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

ราณี อีสัยกุล (2546) กล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งหมายถึง แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้หลายประเภท ดังนี้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมีความงดงามที่โดดเด่นทางภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา และระบบป่าไม้ที่หลากหลาย เช่น ภูเขา น้ำตก ชายหาด เกาะแก่ง ปะการัง สัตว์ป่า และพรรณพืช เป็นต้น ธรรมชาติที่ใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปของภูมิทัศน์ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ เทือกเขาสูง ที่มีหุบเขา สันเขา ยอดเขา ไหล่เขา หน้าผา ถ้ำ บ่อน้ำพุร้อน รวมอยู่ด้วย เช่น เทือกเขาถนนธงชัย เทือกเขาหลวงพระบาง เป็นต้น

1.1 ภูเขาสูง หรือ “ดอย” ที่นิยมเรียกกันในภาคเหนือ เช่น ดอยอินทนนท์ ภูกระดึง ภูหลวง เป็นต้น

1.2 ภูเขาหินปูน ที่ก่อให้เกิดถ้ำและหินงอกหินย้อย เช่น ถ้ำพระยานคร ถ้ำลอด เป็นต้น

1.3 ภูเขาหินทราย ที่มีหน้าผา เสาหิน เช่น ภูเรือที่มีหน้าผาสамด้าน ป่าหินงาม จังหวัดชัยภูมิ ที่มีเสาหินจำนวนมาก

1.4 ภูเขาหินแกรนิต ที่เป็นภูเขาสูง มีป่าไม้ปกคลุมทึบ บนภูเขามักมีน้ำตก และสัตว์ป่า เช่น เขาสอยดาว เขาสระบาป เขาเขี้ยว เขาหลวง จังหวัดนครราชสีมา

1.5 หุบเขา ที่มีความแคบและความสูงชันของหน้าผาทั้งสองข้าง โดยเบื้องล่างจะมีร่องน้ำไหลตลอดเวลา เหมาะแก่การเดินป่าและชมวิว เช่น หุบเขาแม่แจ่ม หุบเขาแม่ฮ่องสอน หุบเขาแม่สะเรียง

1.6 เขิงเขา เป็นพื้นที่สะสมของตะกอนจากเทือกเขาในอดีต ก่อให้เกิด เนิน โคน และสัน เช่น สันป่าตอง สันกำแพง สันทราย

1.7 ที่ราบ เป็นพื้นที่ที่มีการสะสมของแหล่งน้ำ เช่น คลอง แม่น้ำ หนอง บึง หรือหาด ซึ่งสามารถก่อให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวได้ เช่น เที่ยวทุ่ง ตกปลา ล่องแม่น้ำ ล่องคลอง เป็นต้น

2. ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศมีผลต่อการท่องเที่ยว ทั้งในด้านอุณหภูมิ ความชื้น และบรรยากาศโดยรวม อุณหภูมิที่เหมาะสม รวมถึงแสงและสีของบรรยากาศ จะช่วยสร้างความสดชื่นและเพิ่มความรื่นรมย์ในการท่องเที่ยว เช่น ฤดูหนาวในประเทศไทยช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเย็นสบาย ส่วนฤดูฝน แม้จะเป็นอุปสรรคเนื่องจากฝนตกเฉอะแฉะแต่ก็เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวชมน้ำตก เป็นต้น

3. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ได้แก่

3.1 ชายหาดและอ่าว เช่น หาดทรายบนแผ่นดินใหญ่และบนเกาะต่าง ๆ เช่น หาดแม่รำพึง หาดเพ หาดทรายในเกาะเสม็ด เกาะพะงัน เกาะสมุย เป็นต้น

3.2 เกาะและหมู่เกาะ เช่น เกาะภูเก็ต เกาะเต่า เกาะสิมิลัน เกาะช้าง เป็นต้น

3.3 ปะการัง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล เช่น หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะชุมพร เป็นต้น

3.4 โบราณคดีใต้น้ำ ในท้องทะเลลึกซากเรือจมอยู่มากมาย เรือเหล่านี้เป็นเรือพาณิชย์ที่แล่นค้าขายในอดีต ซากเรือโบราณจึงเป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับประดาน้ำ

4. พิพิธภัณฑ์และป่าไม้

ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบการเดินป่า ที่ทำให้การพักผ่อนหย่อนใจ และทำให้รู้จักชนิดพืชพรรณและสัตว์ป่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยึดป่าไม้เป็นหลัก และมีการจัดการที่เป็นระบบจะอยู่ในรูปของอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ สวนพฤกษศาสตร์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภท ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและศาสนสถาน

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา ที่แสดงถึงอารยธรรมท้องถิ่นมีผลดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือน ซึ่งทรัพยากรประเภทนี้สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. โบราณสถานและโบราณวัตถุ โบราณสถาน หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งโบราณคดีแหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย เช่น เมืองโบราณ พระราชวัง พระตำหนัก อนุสาวรีย์ กำแพงเมือง เป็นต้น

2. โบราณวัตถุ หมายถึง สสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเคยเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของโบราณสถาน ชากมนุษย์หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เช่น ชากมนุษย์ ซากสัตว์ ภาพเขียน งานศิลปะ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องประดับของคนโบราณ ศิลปจารึก เป็นต้น โบราณวัตถุมักพบเห็นอยู่ในโบราณสถาน จึงมักเรียกทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดยรวมว่าเป็นโบราณวัตถุสถาน

3. ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่แสดงถึงลัทธิความเชื่อ ความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อศาสนสถานนั้น ๆ เช่น การแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก หรือแสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป รวมทั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือเหล่านั้น ศาสนสถานเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และจริยธรรมจึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวมักมีจุดประสงค์เพื่อไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนา เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือเพื่อเยี่ยมชมสักการะ เพื่อความสงบในจิตใจ เช่น วัด โบสถ์ วิหาร มัสยิด สถานที่จารึกแสงบุญ สถานที่เพื่อเคารพสักการะ เป็นต้น นอกจากนี้ในศาสนสถานยังมีการค้นพบ โบราณวัตถุสำคัญทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป เทวรูป รูปปั้น พระเยซู จิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น ศาสนาสถานที่สำคัญทางศาสนาพุทธมีเป็นจำนวนมากในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นต้น

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภท ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีเอกลักษณ์และถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น วิถีความเป็นอยู่ สภาพบ้านเรือน ภาษา การแต่งกาย การละเล่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ประเพณีงานเทศกาล พิธีกรรม เป็นต้น นอกเหนือจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมที่กล่าวถึงแล้ว ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมที่แสดงออกด้านความคิดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นชนเผ่า เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณีแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. แหล่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่แหล่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงออกถึงลักษณะความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เช่น สภาพบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยว ผู้สนใจสามารถศึกษาลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนโดยตนเองไม่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การเยี่ยมชมหมู่บ้านชาวเขา ชุมชนท้องถิ่น เช่น หมู่บ้านแม้ว หมู่บ้านอีเก้อในภาคเหนือของประเทศไทย หมู่บ้านชาวกูยจังหวัดยะลา เป็นต้น หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่อาศัย เช่น พักค้างในโฮมสเตย์ในหมู่บ้านคีรีวงจังหวัดนครศรีธรรมราช หมู่บ้านปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

2. แหล่งศิลปวัฒนธรรมและประเพณีวัฒนธรรม (Culture) หมายถึง สิ่งที่ดีงาม และสิ่งมีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาซ้ำๆ ในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปกรรมอันมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์ วัฒนธรรมเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวและศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจแบ่งเป็นอย่างน้อย 3 ลักษณะคือ

2.1 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องราวทางพุทธประวัติและนิทาน อธิบายหลักธรรมที่นำมาพัฒนาเป็นการปฏิบัติประจำจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น ประเพณีการแห่เทียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประเพณีบวชนาค ประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี งานสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช งานตักบาตรเทโวจังหวัดอุทัยธานี เป็นต้น

2.2 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความเชื่อส่วนใหญ่เกี่ยวพันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเห็นว่าไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป แต่เนื่องจากไม่สามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดจึงเกิดเหตุการณ์นั้น จึงยกให้เป็นการกระทำจากสิ่งเหนือธรรมชาติและเมื่อเวลา

ผ่านไบนาน จึงกลายเป็นความเชื่อที่เห็นความจำเป็นของพิธีกรรมต่อเนื่องขึ้น เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ในจังหวัดหนองคาย

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภท มนุษย์สร้างขึ้น

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการสร้างกิจกรรมใหม่หรือปรับปรุงดัดแปลงเพื่อให้สถานที่มีความหลากหลายในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้นแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวไปเรียนรู้สถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเกี่ยวกับสัตว์พืช หรือระบบนิเวศ ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสัตว์ป่า ได้แก่ สวนสัตว์เปิด เช่น สวนสัตว์ดุสิต เขาดิน สวนสัตว์ตามต่างจังหวัด และสวนสัตว์เปิด เช่น สวนสัตว์เปิดเขาเขียวที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ จังหวัดชลบุรี ซาฟารีเวิลด์ ฟาร์มจระเข้สวนเสือศรีราช โอเอซิสซีเวิลด์ สวนผีเสื้อ ที่เป็นของเอกชน เป็นต้น

1.2 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาพฤษศาสตร์ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นของรัฐ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวของกรมวิชาการเกษตร เช่น ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่-ขุนวาง สถานีทดลองเกษตรที่สูง ศูนย์บริการท่องเที่ยวเกษตรบ้านร่องกล้า แหล่งท่องเที่ยวกรมส่งเสริมการเกษตร เช่น ศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านมณีพฤษก์จังหวัดน่าน เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวขององค์กรสวนพฤษศาสตร์กรมป่าไม้ เช่น สวนพฤษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์จังหวัดเชียงใหม่ สวนรวมพรรณไม้ป่า 60 พรรษามหาราชนิ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวโครงการหลวง เช่น สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง สถานีวิจัยหลวงอินทนนท์ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เช่น สวนป่าแม่แจ่ม สวนป่าเขากระยาง เป็นต้น ตลอดจนสวนสาธารณะ เช่น สวนหลวง ร.9 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาพฤษศาสตร์ที่เป็นของภาคเอกชน เช่น สวนกล้วยไม้ สวนกุหลาบ สวนสมุนไพร สวนส้มไร่ก้านกล้วยไร่เอ็น เป็นต้น

1.3 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความรู้ทั่วไป เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่เก็บรวบรวมศิลปะและวิทยาศาสตร์ ทั้งที่เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร และพิพิธภัณฑ์สถานของเอกชน เช่น พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย เมืองโบราณ พิพิธภัณฑ์สถานชาติพันธุ์วิทยาของสยามสมาคม เป็นต้น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินและความบันเทิง

2.1 สวนสนุกและสถานที่ชมทิวทัศน์ เช่น ดรีมเวิลด์ สวนสยาม สถานที่ชมทิวทัศน์ที่ชั้นบนของโรงแรมใบหยกสกาย เป็นต้น

2.2 สถาบันเชิงและสถานที่ซื้อสินค้า เช่น สถาบันเชิงยามคำคืน ไนต์คลับ ดิสโก้เทค โรงละคร โรงภาพยนตร์ ศูนย์หัตถกรรม ตลาดนัด เป็นต้น

สรุปได้ว่าทรัพยากรท่องเที่ยว คือ วัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นและสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเยือนทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและศาสนสถาน 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี 4) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้น 5) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินและความบันเทิง การที่จะรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน จะต้องอาศัยความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด ไม่ให้ถูกทำลายไป รวมถึงการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้พยายามดูแลรักษาและปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปเยือน และให้ความร่วมมือแก่ชุมชนในท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นมรดกตกทอดของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้คงสภาพที่ดีตลอดไป

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

เท่าที่ผ่านมาเราทราบกันแล้วว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้นำผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นและประเทศอย่างมากมายมหาศาล แต่ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อมนุษย์หลากหลายประการเช่นกัน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ และจากการศึกษาพบว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มีการจำแนกผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Bruner, 1996) กล่าวได้ว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวก ได้แก่ การสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น ในหลายแห่ง การท่องเที่ยวช่วยให้คนมีงานทำในท้องถิ่น ไม่ต้องอพยพไปทำงานในเมือง ทำให้ครอบครัวและชุมชนไม่ต้องแยกกันอยู่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวอาจมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจและสนใจในวัฒนธรรมของตนมากขึ้น ทำให้สนใจศึกษาค้นคว้าและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ ช่วยต่อชีวิตให้แก่หัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรี ศิลปะการแสดง ฯลฯ มิให้สูญหายไป

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

จากนโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐบาลไทยได้ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มรายได้ทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดเงินตรา

ดังที่ มนัส สุวรรณ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานและรายได้ต่อบุคคลจำนวนมาก ทั้งที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรงและในกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ เช่น การนำเที่ยว ขายเป็นของที่ระลึก รถเช่า ร้านอาหาร และร้านถ่ายรูป แต่ในทางกลับกัน เมื่อการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ ย่อมก่อให้เกิดโทษ กล่าวคือ ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นผลให้สัดส่วนการใช้แรงงานในภาคเศรษฐกิจหลักเปลี่ยนไปด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมมากขึ้นเนื่องจากผู้ได้ประโยชน์โดยตรงอาจเป็นคนเฉพาะกลุ่มและอาจเป็นคนจากต่างถิ่น ประชาชนในพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สมควรได้รับประโยชน์ แต่กลับไม่ได้รับประโยชน์นั้น ๆ เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ที่ได้กล่าวถึงผลกระทบด้านบวกว่าเกิดการกระจายรายได้ สร้างงานให้ชุมชน สร้างผู้ประกอบการ สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน มีการพัฒนาด้านการตลาด แต่เกิดผลกระทบด้านลบคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก ค่าครองชีพสูง การว่างงาน ความไม่คุ้มค่าในการลงทุน ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงอาชีพจากชาวไร่ชาวนามาทำงานด้านการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดปัญหาผลผลิตการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาร่วมกันร่วมใช้ ราคาสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันก็เพิ่มขึ้น ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น และเกิดลักษณะความเป็นฤดูกาลของการท่องเที่ยว อาจทำให้เกิดปัญหาว่างงาน รวมถึงความไม่คุ้มค่าในการลงทุนตามมา (กองวิชาการฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป)

นอกจากนี้สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548) ยังเห็นว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อชุมชน จะทำให้เงินมีอิทธิพลกับชาวบ้านมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ของชุมชนกระจุกตัวเฉพาะพื้นที่และมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง จากผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่อธิบายถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจที่มีต่อคนในชุมชนซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

1.1 การท่องเที่ยวช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่นเพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมาก (Labor Intensive) จึงเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนำทรัพยากรที่ไร้ค่า มาประดิษฐ์

เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว นับเป็นการสร้างอาชีพและการจ้างงานให้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น

1.2 การท่องเที่ยวเข้าไปจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจการผลิตของชุมชนแต่เดิมจะเป็นเศรษฐกิจการเกษตร แต่เมื่อชุมชนท้องถิ่นเกิดการท่องเที่ยว จึงมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน จากเศรษฐกิจการเกษตร ไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อสามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

1.3 เป็นการนำรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนมีการสร้างอาชีพและการจ้างงานจากการท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้นำเงินไปใช้จ่าย ซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยวจากชุมชนท้องถิ่น ทำให้รายได้เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น

1.4 เกิดการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว ย่อมหมายถึงการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาสร้างความเจริญแก่ชุมชนท้องถิ่นในภูมิภาค

1.5 การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่น อันเป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นว่า มีความกินดีอยู่ดีขึ้น

1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์การกระตุ้นการผลิตด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ต่อหัวของประชากรสูงขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นสามารถนำรายได้ไปใช้จ่ายมากขึ้น ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการผลิตด้านอื่นๆ และนำทรัพยากรของชุมชนในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

2. ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจที่แสดงออกมาในรูปของปัญหาต่าง ๆ คือ

2.1 ปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น จึงก่อให้เกิดปัญหารายได้ที่ไม่สมดุลกันตามฤดูกาลท่องเที่ยว โดยเฉพาะในฤดูกาลท่องเที่ยวต่ำ (Low Season) ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวต่ำลงด้วย เป็นเหตุให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะมีความเสี่ยงสูง อีกทั้งเกิดปัญหาการว่างงานในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวด้วย

2.2 ปัญหาคุณภาพของแรงงานในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมต้องการแรงงานด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการถ่ายเทแรงงานจากชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีแรงงานส่วนหนึ่งที่ด้อยคุณภาพเข้ามาด้วย ก่อให้เกิดผลเสียต่อการท่องเที่ยวโดยรวม อีกทั้งยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคุณภาพแรงงานมากขึ้น

2.3 ปัญหาราคาและค่าครองชีพแก่ชุมชน กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวถือโอกาสโก่งราคาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในท้องถิ่น ทำให้ค่าครองชีพของชุมชนท้องถิ่นสูงขึ้นตาม นอกจากนั้นยังทำให้ราคาที่ดินของชุมชนท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น เพราะแย่งกันประมูลซื้อที่ดินที่มีทำเลดีเหมาะสมกับการท่องเที่ยวยังทำให้เกิดเงินเฟ้อมากขึ้น

2.4 ปัญหาการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศแก่ชุมชน เพราะความต้องการผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมากขึ้น และเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.5 ปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์แก่ชุมชน นำมาซึ่งการแข่งขันในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งอาจมีการตัดราคาและยอมขาดทุน ซึ่งเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

2.6 ปัญหาส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรได้ของชุมชนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวอาจเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอัตราส่วนค่อนข้างน้อย ซึ่งในความถูกต้องแล้วผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ควรตกอยู่กับคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น

2.7 ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนในท้องถิ่น เนื่องจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวและแรงงานต่างถิ่นหลั่งไหลเข้ามา จึงสร้างปัญหาให้กับชุมชน โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น เพื่อการจัดระเบียบชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป เช่น ค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียและขยะมูลฝอย ค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมความเสียหายของทรัพยากรท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายในการจัดสาธารณูปโภค

2.8 ปัญหาในราคาที่ดินในชุมชนท้องถิ่นสูงขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจนี้จำเป็นต้องใช้ที่ดินที่มีทำเลดี ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อแม้ว่าภาวะที่ดินราคาสูงอาจเป็นผลดีต่อเจ้าของที่ดิน เพราะสามารถขายที่ดินได้ในราคาดี แต่ในระยะยาวจะเป็นผลเสียต่อชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ของชุมชนที่ต้องการตั้งหลักฐานให้แก่ครอบครัว จำเป็นต้องมีที่ดินสำหรับปลูกบ้านหรือทำมาหากิน ก็จะไม่มีการลงทุนหรือซื้อได้ ยิ่งบรรพบุรุษไม่มีที่ดินยกให้แก่ลูกหลาน ก็จะทำให้เกิดผลการอพยพออกนอกชุมชนหรือการบุกรุกป่าสงวนและที่ดินสาธารณประโยชน์อื่น ๆ

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ในการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้ไว้อย่างหลากหลายท่าน บางท่านได้ศึกษาถึงผลกระทบทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน

ดังที่ มนัส สุวรรณ (2539) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ผลกระทบทางตรงของการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรมเดิม วัฒนธรรมเดิมถูกนำมาดัดแปลง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในลักษณะที่เรียกกันว่า “การขายวัฒนธรรม” Cohen (1979) กล่าวว่าวัฒนธรรมประเพณีที่นักท่องเที่ยวชื่นชมนั้น กลายเป็นวัฒนธรรมเพื่อการแสดงเป็นเพียงสินค้าอย่างหนึ่งที่น่าออกมาขายโดยไม่มีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของสังคมนั้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากการนำวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมและประเพณีของสังคมไทยมาเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งหากไม่มีการระมัดระวัง สิ่งที่เกิดขึ้นคือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเนื้อหาดั้งเดิมของประเพณีวัฒนธรรมเดิมที่นำมาเป็นจุดขาย มุ่งเน้นในด้านการค้าความสวยงาม อลังการ ลดความประณีตดัดขั้นตอนที่เป็นเนื้อหาเดิม สิ่งที่น่าเสียดายคือการแสดงที่ตื้นตื้นใจ ละเลยประเด็นด้านวิถีชีวิตและคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ ไป

โดยทางอ้อมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ตามมา ได้มีส่วนทำให้สายสัมพันธ์ทางสังคม-วัฒนธรรม (Social-culture linkages) ของประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องหย่อนยาน คนรุ่นใหม่ต่างมุ่งหวังจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากกว่าการสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ยิ่งไปกว่านั้น การมีส่วนร่วมในโอกาสงานภาคบริการนี้ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเริ่มเหินห่างจากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และกิจกรรมในชุมชนมีส่วนร่วมงานน้อยลง ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นเริ่มจางหายไป คนรุ่นใหม่จะชื่นชมกับความก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่มากกว่าการผูกติดกับวิถีชีวิตเดิม นอกจากนี้อาจเกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวอย่างรุนแรง เนื่องจากความอ่อนแอของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ณ แหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งจะปรับตัวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น มากกว่าความพยายามที่จะคงวัฒนธรรมเดิมของตน การท่องเที่ยวก็มีผลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือประเทศเอาไว้ทั้งนี้เพื่อให้เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หากไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว วัฒนธรรมอันเป็นมรดกและเอกลักษณ์ของสถานที่อาจเสื่อมหรือสูญไปได้

นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2530) ยังได้อธิบายถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมชุมชนในแง่ของความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิต ซึ่งเกิดจากการลอกเลียนแบบจากนักท่องเที่ยว ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบอย่างทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว

โดยคนท้องถิ่น จึงก่อให้เกิดปัญหาการใช้วัฒนธรรมที่ไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ลอกเลียนแบบมาจากนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหากับคนท้องถิ่นและสังคมของท้องถิ่นอยู่มาก การเลียนแบบทางวัฒนธรรมซึ่งไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่เป็นจริงของผู้คนในสังคม คืออุดมการณ์ที่นำไปสู่การพึ่งพา เช่น บ้านนอกพึ่งพากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว และกรุงเทพฯ ก็พึ่งพาต่างประเทศซึ่งเป็นผู้ส่งนักท่องเที่ยวเข้ามา วัฒนธรรมพึ่งพาเหล่านี้ไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่ตัดขาดจากวิถีชีวิตเหล่านี้ย่อมไม่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคม ดังนั้นจึงไม่อำนวยความสะดวกสุขแก่ชุมชนและสังคมเลย นอกจากนี้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมยังทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนตัวเองของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรับใช้วัฒนธรรมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความไม่สัมพันธ์กันของวิถีชีวิตของชุมชนจนในที่สุดก็จะเกิดการดัดแปลงวัฒนธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นคุณค่าเดิมของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เคยสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจึงถูกทำลายและหมดคุณค่าลงไป

กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ให้แนวคิดคล้ายคลึงกับ มนัส สุวรรณ (2539) และ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2530) เช่นกัน แต่ได้ให้มุมมองที่ต่างออกไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการนำวัฒนธรรมมาเป็นการค้า เช่น การดัดแปลงงานประเพณีให้เป็นงานบันเทิงทางการท่องเที่ยว อาจทำให้สูญเสียความภาคภูมิใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมของธรรมชาติ เกิดการลอกเลียนแบบหรือผลิตสิ่งประดิษฐ์โดยขาดคุณค่าทางศิลปะและความประณีตบรรจง ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายและค่านิยมของวัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเลียนแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และในด้านผลกระทบทางสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกว่านักท่องเที่ยวมีอภิสิทธิ์ ก่อให้เกิดความรู้สึกต่อต้านเป็นต้นเหตุของความเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยที่เคยโอ้อวดอารีและความเป็นมิตรไมตรีต่อนักท่องเที่ยวเกิดปัญหาอาชญากรรมเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น และนักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีส่วนในกิจกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม เช่น การบริการทางเพศ การเสพยาเสพติด

การท่องเที่ยวในทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมที่นำผู้คนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาพบกัน ย่อมต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนหรือเลียนแบบวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน สำหรับการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย การรับวัฒนธรรมมักจะไปในลักษณะของคนท้องถิ่นที่เลียนแบบรับเอาวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมาปฏิบัติซึ่งมีส่วนบิดเบือนวัฒนธรรมเดิม เช่น วัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย ศีลธรรมจรรยาและค่านิยมทางวัฒนธรรมซึ่งนำไปสู่การเพิ่มของอาชญากรรมหรือโสเภณีได้

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึง ผลกระทบด้านลบในแง่ของการก่อให้เกิดปัญหา คือ ปัญหาความแตกต่างและไม่เสมอภาคระหว่างชุมชน เนื่องจาก

ความล่าช้าของรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่ง โทรศัพท์ ซึ่งมักดำเนินการในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิด การเปรียบเทียบและทำให้ชุมชนต่าง ๆ เกิดความรู้สึกว่าหากไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการพัฒนา ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เพราะพฤติกรรม บางอย่างของนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายไม่สุภาพเข้าไปยังศาสนสถาน หรือปูชนียสถาน หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม อันรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง กับคนในท้องถิ่น เนื่องจากความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีบางประการ (วรรณ วรชานิช, 2546)

พร้อมกันนั้นพลอยศรี โปราณนันทน์ (2548) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาอาชญากรรม ทางการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่ค่อยมีคนกล่าวถึง นั่นคือ การเข้ามาหาผลประโยชน์จาก กลุ่มนายทุนโดยการปลอมตัวเป็นนายทุนท้องถิ่น เพื่อให้กว้านซื้อที่ดินชุมชนในราคาถูก และเมื่อมี การพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นที่ดินจึงเป็นของมีค่าและสามารถสร้างมูลค่าได้สูงมาก แต่ในทาง กลับกันเจ้าของที่ดินดั้งเดิมได้รับผลประโยชน์น้อยมาก ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นตัวอย่างของ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยรัฐบาลและกลุ่มนายทุน ซึ่งเป็นผลมาจากเศรษฐกิจแบบ ทุนนิยมที่จำกัดโอกาสในท้องถิ่นให้ออกไปจากการพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นของเขาเอง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Impact) ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นมุมมองที่แตกต่างออกไปโดยการพิจารณาลักษณะของ 1) การเผยแพร่วัฒนธรรม และการยอมรับวัฒนธรรม (Diffusion and Acculturation of Culture) 2) การต่อต้านด้านวัฒนธรรม (Reaction of Culture) 3) การซื้อขายวัฒนธรรม (Commoditization of Culture) 4) การอนุรักษ์ วัฒนธรรม (Preservation of Culture) และ 5) การเปลี่ยนแปลงครอบครัว ซึ่งอธิบายต่อไปนี้

1. การเผยแพร่วัฒนธรรม หมายถึง การเผยแพร่หรือขายวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง อาจเกิดขึ้นโดยเจ้าของวัฒนธรรมได้นำไปเผยแพร่หรือการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน วัฒนธรรมบางอย่างที่รับเข้ามาอาจมีการเลือกสรรให้เหมาะสมและไม่ขัดแย้งกับจารีตประเพณี การยอมรับวัฒนธรรม หมายถึงการที่วัฒนธรรมแข็งแกร่งกว่าผ่านเข้าสู่วัฒนธรรมอ่อนกว่าแล้วทำให้เกิด การยอมรับโดยวิธีการบังคับ บางครั้งอาจเกิดการยอมรับเป็นบางส่วนก็ทำให้เกิดการผสมผสาน (Assimilation) ระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ แต่บางกรณีเจ้าของวัฒนธรรมเก่า ก็อาจแสดงการต่อต้าน (Reaction) วัฒนธรรมใหม่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพบกันระหว่าง วัฒนธรรมใหม่ของนักท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมเก่าของชาวบ้านในท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการยอมรับ ปฏิเสธ หรือผสมผสานกลมกลืนซึ่งกันและกัน

2. การต่อต้านวัฒนธรรม (Reaction of Culture) เกิดจากวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว กระทบต่อจารีตประเพณี ความเชื่อ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่าง

นักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น ถ้าความขัดแย้งไม่รุนแรงก็อาจทำให้เกิดการรังเกียจหรือไม่ยอมรับนักท่องเที่ยว แต่ถ้ารุนแรงอาจเกิดการขับไล่นักท่องเที่ยวออกไป ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่นได้ เนื่องจากคนในท้องถิ่นส่วนหนึ่งได้รับประโยชน์โดยตรงจากนักท่องเที่ยว จึงต้องเอาใจนักท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ประชาชนท้องถิ่นที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงก็คิดว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น ปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางวัฒนธรรมดังกล่าวจึงส่งผลให้บุคคลในท้องถิ่นเกิดความแตกแยกอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. การซื้อขายวัฒนธรรม (Commoditization of Culture) เกิดจากนักท่องเที่ยวมีความสนใจทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ศิลปะสาขาจิตรศิลป์ ประติมากรรมสถาปัตยกรรม ตลอดจนจารีตประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และศาสนาจึงเกิดการซื้อขายวัฒนธรรมโดยคนท้องถิ่นผลิตวัฒนธรรมขายแก่นักท่องเที่ยว การนำวัฒนธรรมไปตอบสนองทางด้านการค้ามากเกินไป ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะผลผลิตที่เกิดขึ้นใหม่ต้องเปลี่ยนวัตถุดิบ ประสิทธิภาพ และจิตวิญญาณในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านการค้า ซึ่งทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเลื่อนลอย (Cultural Drift)

4. การอนุรักษ์วัฒนธรรม (Preservation of Culture) การท่องเที่ยวไม่ได้นำไปสู่การฟื้นฟูแค่ศิลปวัตถุ แต่ด้านประเพณีต่าง ๆ ก็ได้รับการฟื้นฟูด้วย บางอย่างอาจดัดแปลงให้ยิ่งใหญ่ น่าสนใจกว่าเดิม แต่ยังคงสภาพความเชื่อและดำรงภูมิปัญญาเดิมไว้ เช่น ประเพณีลอยกระทง จังหวัดเชียงใหม่

5. การเปลี่ยนแปลงครอบครัว (Family Change) การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงในเรื่องสถานภาพหน้าที่และลักษณะของครอบครัวในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ในเรื่องสถานภาพและหน้าที่บทบาทของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไป สามารถกำหนดบทบาท ในครอบครัวได้มากขึ้นกว่าเดิม ชายหนุ่มมีบทบาทในครอบครัวและชุมชนแทนผู้สูงอายุมากขึ้น

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นโดยได้แบ่งออกเป็นผลกระทบด้านสังคม และผลกระทบด้านวัฒนธรรมอย่างเด่นชัดดังนี้

1. ผลกระทบด้านบวกของแหล่งท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านสังคม

1.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เกิดธุรกิจท่องเที่ยวขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เปลี่ยนจากอาชีพการเกษตรเดิม มาสู่อาชีพด้านการท่องเที่ยวอันเป็นอาชีพหลักใหม่หรืออาชีพเสริม

1.2 การท่องเที่ยวช่วยสร้างสรรค์ความเจริญสังคมแก่ชุมชน เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสร้างสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย

1.3 ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้และอำนาจซื้อมากขึ้นมีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนให้ดีขึ้น

1.4 เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวของชุมชน คือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น จึงก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงาน ซึ่งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องการความมั่นคงของครอบครัว จึงมีแนวโน้มที่จะให้ขนาดของครอบครัวเล็กลง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวของชุมชนในท้องถิ่นให้มีความมั่นคงขึ้น แม้ว่าคนที่แต่งงานแล้วและอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ ก็ประสงค์จะทำงานหารายได้สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวโดยชะลอการมีบุตรไว้ออมเงินมากขึ้น

1.5 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความมั่นใจและดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวจะช่วยเปิดโอกาสให้สังสรรค์สมาคมขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างสามัคคีแก่สังคมชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจตระหนักในคุณค่าความรักและความห่วงใยทรัพยากรท่องเที่ยว ยังผลให้เกิดความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันในการร่วมมือพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกันให้คงอยู่ในรูปแบบที่ยั่งยืนเกิดความเข้มแข็งของชุมชน กระตุ้นการมีส่วนร่วม ความภาคภูมิใจความรักถิ่นฐาน

1.7 การท่องเที่ยวช่วยให้การอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชน กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและจ้างงานในชุมชน ซึ่งโดยธรรมชาติมนุษย์มักจะรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง เมื่อมีโอกาสประกอบอาชีพที่เหมาะสมในชุมชนของตนก็ไม่อยากย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น

1.8 การท่องเที่ยวช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวมีความอ่อนโยนมาก นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนที่มีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องเสริมสร้างให้มีความปลอดภัยเพียงพอ

2. ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคม

2.1 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมที่เรียบง่าย เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาททำให้เกิดความชื่นชมและเลียนแบบนักท่องเที่ยว จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีมาแต่ครั้งเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายพื้นเมืองสมัยใหม่ เกิดค่านิยมในการบริโภคสินค้าต่าง ๆ ใช้เครื่องจักรกลมาผลิตสินค้าพื้นเมืองแทนแรงงานมือ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นการทำลาย

เอกลักษณ์ของชุมชน อันเป็นเสน่ห์ที่เคยดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังเป็นการใช้ชีวิตอย่างพึงพอใจ ไม่ประหยัดและสร้างปัญหาแก่สังคมในระยะยาว

2.2 ปัญหาความผูกพันทางครอบครัว กล่าวคือ เมื่อกลุ่มหนุ่มสาวมีงานทำธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งการทำงานมีวันหยุดไม่แน่นอน จึงทำให้ต้องห่างเหินจากครอบครัว นอกจากเมื่อรายได้ดี ก็มักปลีกตัวหนีจากความเข้มงวดทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้ความผูกพันทางครอบครัวลดน้อยลง

2.3 เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเข้ามา เมื่อชุมชนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามาหางานทำ จึงสร้างปัญหาต่าง ๆ มากมายให้แก่ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น

2.4 เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนบางรายเกิดความโลภจึงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว โดยเล็งเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คิดการไรเกินควร เกิดการหลอกลวงหรือโกงนักท่องเที่ยวด้วยการขายสินค้าและบริการที่มีคุณภาพต่ำกว่าราคา ทำให้ภาพการท่องเที่ยวของชุมชนติดลบ จนนักท่องเที่ยวไม่อยากเข้ามาท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

1. ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม

1.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว และสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปค่าเข้าชม เช่น รายได้จากการเก็บค่าเข้าชมโบราณสถานและวัดพุทธสถาน เป็นต้น

1.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของชุมชน

1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความรักความหวงแหน และความภาคภูมิใจของวัฒนธรรมแก่ชุมชน เนื่องมาจากวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวดึงดูดใจที่สำคัญยอมนำให้ชุมชนในท้องถิ่นเกิดความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีของตน เป็นเหตุให้เกิดความรักความหวงแหน ความภาคภูมิใจในสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน

1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกันและกันอีกด้วย

1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น แล้วนำมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

2. ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม

2.1 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชน กล่าวคือ เมื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมนำความเจริญทางวัตถุเข้าสู่ชุมชน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ ถ้ามองในระยะยาวแล้วนับเป็นการทำลายเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเสน่ห์ที่ใช้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชม

2.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เนื่องจากไม่รู้คุณค่าของศิลปวัตถุ เช่น การขีดเขียนบนศิลปวัตถุมาเป็นสมบัติส่วนตัว จึงเกิดการขโมยศิลปวัตถุไปขายให้นักท่องเที่ยว หรือตัดเศียรพระพุทธรูปไปขายให้นักท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อก้าวถึงการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ถือเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่สำคัญยิ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม เพื่อเกิดผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ มาสู่สังคม การสร้างรายได้สร้างงาน หรือการนำมาซึ่งกระแสเงินตราต่างประเทศสู่ประเทศโลกที่สาม แต่อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวได้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมด้านธรรมชาติ (Natural Environment) หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ แผ่นดิน น้ำ พืช และสัตว์น้ำ

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) ได้แก่ โบราณสถาน สิ่งก่อสร้างอาคาร ที่พักอาศัย ถนน เป็นต้น

ดังนั้น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม สร้างเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ขึ้นมาโดยสภาพแวดล้อมใหม่ ที่สร้างขึ้นอาจจะก่อผลด้านบวกหรือด้านลบต่อสภาพแวดล้อมเดิมที่เป็นอยู่ ขึ้นอยู่กับสถานะของสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่สนใจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือเกิดขึ้นโดยมนุษย์สร้างขึ้นได้

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวสามารถมองเป็น 2 ประเด็นกว้าง ๆ คือ

1. ความกลมกลืน (Harmony) เกิดขึ้นเมื่อการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

2. ความขัดแย้ง (Conflict) เกิดขึ้นเมื่อการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหาย อาจมีสาเหตุมาจากปริมาณนักท่องเที่ยวมากเกินไป ขาดความระมัดระวัง เจตนากระทำ หรือขาดการศึกษา

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางการท่องเที่ยว อาจก่อให้เกิดการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยผลกระทบด้านนี้จะเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เช่น การบุกรุกที่ดินสาธารณะ การปลูกสร้างอาคารที่มีรูปแบบขัดต่อสภาพแวดล้อม การจัดการสิ่งปฏิกูลที่ไม่มีประสิทธิภาพ (กองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้แนวคิดเรื่องผลกระทบการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมในแง่ประโยชน์และความกลมกลืนที่เกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่น คือ

1. การท่องเที่ยวช่วยสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมมากยิ่งขึ้น

2. การท่องเที่ยวช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เพราะชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว จึงช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้สนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอีกด้วย

3. การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูและเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อม และเกิดการนำทรัพยากรท่องเที่ยวหรือวัสดุดิบในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการร่วมมือร่วมใจพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นสวยงามและผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมในแง่ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

- 4.1 เกิดปัญหาทรัพยากรน้ำของชุมชน กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมต้องการน้ำดื่มน้ำใช้มากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ เป็นเหตุให้มีการเจาะน้ำบาดาลเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้สถานบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ยังมีระบบบำบัดน้ำทิ้งที่ไม่มีมาตรฐาน ทำให้น้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำใกล้เคียงและส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำของชุมชนท้องถิ่นเสื่อมโทรม รวมถึงสิ่งมีชีวิตในน้ำอาจตายได้

- 4.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และมลภาวะในชุมชน เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาภาวะอากาศเป็นพิษ ปัญหาภาวะทางเสียง ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนทั้งสิ้น

- 4.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการทรุดตัวของทรัพยากรดินในชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแบบเดินป่า ย่อมมีผลทำให้เกิดการผุพังของดิน นอกจากนี้ธุรกิจท่องเที่ยวยังมาใช้น้ำบาดาลมากขึ้นทำให้เกิดความเสี่ยงในการทรุดตัวของผิวดิน

4.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ จำเป็นต้องมีการสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างขึ้นในชุมชน ซึ่งอาคารและสิ่งก่อสร้างบางแห่งก่อให้เกิดปัญหาและทำลายทัศนียภาพอันสวยงามของชุมชน บางแห่งก็มีลักษณะไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบในการก่อสร้างอาคาร ก่อให้เกิดความไม่สวยงามในชุมชน

4.5 ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐ รวมถึงการพัฒนาสิ่งก่อสร้างของผู้ประกอบการ โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น การถมที่ถมทะเล การสร้างถนนประชิดชายฝั่ง ฯลฯ ล้วนแต่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบทางกายภาพอื่นๆ ตามมามากมาย เช่น การพังทลายและการกัดเซาะชายฝั่ง การเกิดตะกอน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

สรุปได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท แต่ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบเช่นกันซึ่งผลกระทบจากการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้ดังนี้ 1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ 2) ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม 3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ผลกระทบทางด้านบวกที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดรายได้ สร้างงานให้ชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน และมีการพัฒนาด้านการตลาด ส่วนผลกระทบทางด้านลบคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เช่น การเปลี่ยนแปลงอาชีพจากชาวไร่ชาวนามาทำงานด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาผลิตผลการเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวมาร่วมกันร่วมใช้ ราคาสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันก็เพิ่มขึ้นทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยว

การป้องกันและแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อรองรับและสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาตรการการป้องกันและแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยว มีดังนี้

มาตรการด้านการวางแผน ประกอบด้วยแนวทางดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเพื่อการวางแผนการป้องกันและการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งระดับการสำรวจเบื้องต้น การศึกษาเบื้องต้น การจัดทำแผนหลัก และการศึกษาความเหมาะสมของโครงสร้าง โดยเน้นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ระบุถึงสภาพปัญหาการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

2. การจัดทำแผนและคู่มือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ โดยอาจจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหาดทราย ชายทะเล ป่าเขา แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นและธุรกิจ MICE ทั้งนี้แผนพัฒนาควรให้ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพและการตลาด

โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน และสอดคล้องกับนโยบายการบริหารผู้ว่าซีไอโอที่กำหนดพื้นที่ออกเป็นกลุ่มจังหวัด 9 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 3) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 4) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก 5) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 6) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 7) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ 9) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การจัดทำคู่มือพัฒนาลักษณะนี้จัดขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่ขัดต่อสภาพแวดล้อม

3. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นมาตรการป้องกันผลกระทบที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนา การขยายตัวของการท่องเที่ยว รวมทั้งควบคุมการจัดการของเสียหรือมลพิษที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดเขตผังเมืองรวม การกำหนดเขตแผนผังเมืองเฉพาะ เป็นต้น

4. การศึกษาถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่ต่อการรองรับนักท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยว อันจะเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

5. การกำหนดเขตควบคุมอาคารเป็นการกำหนดบริเวณห้ามสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิด บางประเภท เช่น การกำหนดความสูงและประเภทอาคารต่าง ๆ ที่จะสามารถก่อสร้างได้บริเวณชายฝั่ง เป็นต้น

มาตรการด้านการส่งเสริม ประกอบด้วยแนวทางดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยอาศัยสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ ทั้งรายการวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดทำเผยแพร่ เช่น อนุสาร อ.ส.ท. จุลสารการท่องเที่ยวและจดหมายข่าว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดทำโครงการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยขอความร่วมมือจากเยาวชน ประชาชนเจ้าของท้องถิ่น และผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์รักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวเป็นครั้งคราว เช่น โครงการกุ้ตสวຍงามด้วยความร่วมมือที่จังหวัดภูเก็ต โครงการรักอุมผางรักษาธรรมชาติที่จังหวัดตาก เป็นต้น

2. การจัดตั้งมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (พ.ส.พ.) ขึ้นเมื่อกลางปี 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเนื่องด้วยการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยในด้านการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมรดกทางการท่องเที่ยว ตลอดจนร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ ดำเนินกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางที่สำคัญที่สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ก่อให้เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรเหล่านั้น โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเอง เช่น ให้ความร่วมมือในการพัฒนาจุดขายต่าง ๆ เช่น ที่พักอาศัย ภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้านักท่องเที่ยววัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4. การจัดตั้งองค์กรเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์เรือไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชมรมแพทย์แผนโบราณ วัดศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และกลุ่มอนุรักษ์ประเพณีบ้าน จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

มาตรฐานด้านการจัดการ ประกอบด้วยแนวทางดังนี้

1. การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นการจัดสรรงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาสาธารณูปการ พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

2. การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเป็นแนวทางที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ โดยการจัดให้มีการอบรม การบรรยายให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ การปลูกจิตสำนึกทั้งในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาผู้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในวงการต่าง ๆ โดยเน้นการรณรงค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวมีหลายลักษณะ มีความซับซ้อนและรุนแรงแตกต่างกันไป การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่อาจกระทำได้เพียงหน่วยงานเดียว จึงจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

มาตรการด้านการควบคุม ประกอบด้วยแนวทางดังนี้

1. การตรวจสอบและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพชีวิตในแต่ละพื้นที่โดยอาศัยเทคนิค วิธีการ ความรู้ ประสบการณ์ การศึกษา เพื่อหาทางควบคุมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

2. การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นการวิเคราะห์และประเมินผลโครงการพัฒนาว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบอย่างไรบ้างต่อสิ่งแวดล้อม อาจใช้เครื่องมือในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบาย ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจในระดับนโยบายว่าควรดำเนินการโครงการหรือไม่ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นการกำหนดปริมาณหรือความเข้มข้นสูงอีกระดับหนึ่งที่จะยอมให้สารหรือพลังงานที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ โดยไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ พืช และสัตว์ รวมทั้งไม่ทำลายความสงบสุขของสาธารณชนด้วย

4. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากอาคารประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากอาคารประเภทต่าง ๆ ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อแหล่งท่องเที่ยว

5. มาตรการทางกฎหมายเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายนี้จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมขึ้นอยู่กับความทันสมัยและความเข้มงวดของการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมาย

สรุปได้ว่าการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อรองรับและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อแหล่งท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย

1. มาตรการด้านการวางแผน เช่น การศึกษาวิจัย การจัดทำแผนหลัก และการศึกษาความเหมาะสมของโครงสร้าง โดยเน้นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ระบุถึงสภาพปัญหา

2. มาตรการด้านการส่งเสริม เช่น การประชาสัมพันธ์เผยแพร่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางรายการวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ เป็นต้น

3. มาตรฐานด้านการจัดการ เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เป็นการจัดสรรงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาสาธารณูปการ พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

4. มาตรการด้านการควบคุม เช่น การตรวจสอบและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพชีวิตในแต่ละพื้นที่รวมถึงปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นกรอบแนวทางในการแก้ไขและป้องกันปัญหาด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากความเชื่อมั่นในแนวการพัฒนากระแสหลักว่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมและประเทศให้ก้าวไปสู่ความเป็นสังคมหรือประชากรที่พัฒนาที่เริ่มลดถอยลง เมื่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในประเทศโลกที่สามสะท้อนถึงปัญหาของการพัฒนาตามแนวกระแสหลัก ทำให้ผู้คนเริ่มมองหาแนวทางใหม่ที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของกระแสหลักถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์และวิเคราะห์ ปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาแนวใหม่จึงเกิดการพัฒนาทางเลือกแนวใหม่ซึ่งเป็นแนวการพัฒนา

ที่ได้รับการยอมรับจากนักคิด นักวิชาการหรือนักพัฒนาหลายกลุ่มว่าเป็นแนวการพัฒนาที่น่าจะเหมาะสมในการนำมาใช้กับการพัฒนาประเทศ เรียกว่าการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดในการอนุรักษ์ (Conservation)

ต่อมาได้ถูกเพิ่มเติมและปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศ Edward B. Barvier ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า มีจุดสำคัญอยู่ที่รูปแบบของการพัฒนาจะต้องตอบสนองเป้าหมายของระบบ 3 ระบบ คือ

1. ระบบชีววิทยา (Biological System) การพัฒนาจะต้องไม่ทำลายความหลากหลายของพันธุกรรม (Genetic Diversity) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในขอบเขตที่ธรรมชาติสามารถผลิตทดแทนได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ (Biological Productivity) และธรรมชาติสามารถฟื้นตัวกลับมาได้อีกครั้ง (Resilience)
2. ระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
3. ระบบสังคม การพัฒนาจะต้องคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) สร้างให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของตนเอง (ริงสรณ์ ประทุมวรรณ, 2543)

ในแวดวงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็เช่นกัน การพัฒนาทฤษฎีสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศโลกที่สาม ได้นำมาซึ่งผลเสียหายต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมากมาย อีกทั้งคนในชุมชนกลับเป็นผู้เสียเปรียบและไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงได้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแนวใหม่ขึ้น เพื่อมุ่งหวังในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นคือแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) (พลอยศรี โปราณนนท์, 2548)

ซึ่งสอดคล้องและมีหลักการเดียวกันกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) แนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เริ่มได้รับความนิยมและแพร่หลายในระยะ 8-9 ปีที่ผ่านมา จากการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ซึ่งได้กำหนดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้จึงหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาลักษณะทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

มณีวรรณ ผิวนิมและคณะ (2546) กล่าวถึงเป้าหมายในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่เน้นให้ความสำคัญในเรื่องศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน โดยได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องมีการสนับสนุนค่านิยมที่มีการส่งเสริมให้มีมาตรฐานการบริโภค

ทรัพยากรที่ไม่พุ่มเฟิย อยู่ในขอบเขตความสามารถของระบบนิเวศที่จะรองรับได้คำนึงถึงประโยชน์ของประชากรเป็นหลักหรือมีประชากรเป็นศูนย์กลาง (People centered development) เป็นการพัฒนาที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community-based development) โดยพยายามสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้ากับการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการคงอยู่ของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อยู่นานที่สุด

สอดคล้องกับวรรณ วรชวานิช (2546) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาและจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาดรอบคอบ ระมัดระวังให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างยาวนานที่สุด และต้องก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ (2542) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นควรคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น ให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเป็นสำคัญ และต้องไม่ลืมที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสำเร็จในการปฏิบัติตามแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเองในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างรอบคอบ และชาญฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย

ดังนั้น เราสามารถแยกองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และเยี่ยมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่และการกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

2. องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่สภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจโดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วย

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนา การแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จาก การท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

5. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและให้ชุมชนท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ต่อไป

6. พัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก หวงแหน

ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) อย่างไรก็ตาม ในการจะบรรลุถึงเป้าหมายจะต้องนำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาบูรณาการเข้าด้วยกันและสิ่ง ที่สำคัญ คือ ผู้ปฏิบัติทั้งภาครัฐ หน่วยงานเอกชนจะต้องมีความเข้าใจที่ใกล้เคียงในเรื่องของเป้าหมาย และวิธีการจัดการทรัพยากร เพื่อจะได้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้สำเร็จ

นอกจากนี้หลักการในการวางแผนดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ใช้เป็น แนวทางในการปฏิบัติได้อย่างบรรลุเป้าหมาย ประกอบไปด้วยดังนี้

1. ควรเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using resources sustainably) คือการนำทรัพยากรมาใช้อย่างอนุรักษ์และพอเหมาะสามารถนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในระยะยาว
2. การลดการบริโภคปริมาณที่มากเกินไปจนความจำเป็นและลดของเสีย (Reducing overconsumption and waste) คือกิจกรรมการท่องเที่ยวควรพยายามให้เกิดการลดการบริโภค ที่เกินความจำเป็นและการลดปริมาณของเสีย
3. การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (Maintaining diversity)
4. มีการบูรณาการท่องเที่ยวในการวางแผน (Integrating tourism into planning) คือการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติและท้องถิ่น รวมถึง การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
5. มีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting local economics)
6. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving local communities)

7. มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน (Consulting stakeholders and the public) เพื่อการร่วมงานที่ไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ไขปัญหาลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. มีการฝึกอบรมบุคลากร (Training staff)

9. ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Marketing tourism responsibly) มีการดำเนินการวิจัย (Undertaking research) จะต้องมีการวิจัยและตรวจสอบผลการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวรวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวอยู่เสมอ

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องมีการสนับสนุนค่านิยมที่มีการส่งเสริมให้มีมาตรฐานการบริการที่พึงพอใจและไม่ฟุ่มเฟือย อยู่ในขอบขีดความสามารถของระบบนิเวศที่จะรองรับได้ คำนึงถึงประโยชน์ของประชากรเป็นหลัก หรือมีประชากรเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเป็นการพัฒนาและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ รมัดระวังให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมน้อยที่สุดรวมถึงใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสิ่งที่สำคัญคือต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยวในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว (The meaning of Tourism)

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการท่องเที่ยวเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และก่อให้เกิดความสุขใจ และไม่ได้มีจุดประสงค์อื่น McIntosh Goeldner (1990) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำนิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนี้

องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง การเดินทางใดๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้ 1) การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร 2) การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจหรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อ

ทำสงคราม 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตรเพื่อความเบิกบาน บันเทิงเริงรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้และเพื่อติดต่อธุรกิจ Davison (1993) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวคือการเดินทางออกจากบ้านพัก เป็นการชั่วคราวระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อไปเยี่ยมญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านการท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อน เล่นกีฬา การประชุมสัมมนา เป็นต้น

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปีพ.ศ. 2506 ว่าการท่องเที่ยวหมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ ต้องมีการเดินทาง ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และต้องมีจุดหมายของการเดินทาง สำหรับจุดหมายของการเดินทางต้องมีใช้เพื่อประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำแต่ไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายๆ อย่างต่อไปนี้คือ เพื่อพักผ่อนในวันหยุดเพื่อการศึกษา เพื่อวัฒนธรรม หรือศาสนา เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรกเพื่อการกีฬา และบันเทิง เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจและเพื่อเข้าร่วมประชุมสัมมนา ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548) ที่ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางจากที่หนึ่งไปที่หนึ่ง ซึ่งมักหมายถึงเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้อ้างถึงคำนิยาม การท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน 3) ต้องมีจุดหมายของการเดินทาง

Coltman (1989) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวคือความสัมพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐบาลในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

Mill (1990) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวคือการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการและการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว (Components of Tourism)

ในการประเมินความพร้อมด้านการท่องเที่ยวสามารถประยุกต์ใช้กรอบการประเมินจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวซึ่งบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบ 4A ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Event) สถานที่ที่อาจจะเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นมาก็ได้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่นั้นๆ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก แก่ง บึง ฯลฯ

1.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ

1.3 แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เช่น ฟาร์มสวน ไร่นา ฯลฯ

1.4 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปราสาทขอม ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

2. โครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง อาทิ ระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทางยานพาหนะสถานีและผู้ประกอบการขนส่งเพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง โดยจะต้องเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย

2.1 การคมนาคมขนส่งโดยรถยนต์

2.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยทางเท้า

2.3 ความปลอดภัยในการเดินทาง

2.4 คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.5 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทุกฤดูกาล

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนให้ได้รับความสุขสบายและประทับใจ โดยปกติรัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนอยู่แล้ว สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วถือว่าเป็นผลพลอยได้จากการให้บริการเหล่านี้ ได้แก่

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสาร ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า การสุขาภิบาล ถนนหนทาง สาธารณสุข สวนสาธารณะ การศึกษา และการฝึกอบรม รวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 ศาลาที่พักหรือจุดชมวิว

3.1.2 ป้ายแนะนำทาง และสถานที่ท่องเที่ยว

3.1.3 ระบบสื่อความหมาย / สัญลักษณ์

3.1.4 บริการอินเทอร์เน็ต

3.1.5 บริการไปรษณีย์

3.1.6 บริการเช่าจักรยาน จักรยานยนต์

3.1.7 บริการห้องน้ำ หรือห้องสุขา

3.1.8 บริการโทรศัพท์สาธารณะ

3.1.9 บริการน้ำดื่ม และน้ำใช้

3.1.10 บริการร้านอาหาร และเครื่องดื่ม

3.1.11 ร้านขายของที่ระลึก

3.1.12 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว

3.1.13 ศูนย์รับแจ้งเหตุการณ์นักท่องเที่ยว

3.1.14 บริการตรวจคนเข้าเมือง

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัยทั้งร่างกายและทรัพย์สิน โดยทั่วไป รัฐจำเป็นต้องมีการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยว

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทการเข้า-ออกเมือง ซึ่งประกอบด้วยการขนถ่าย กระเป๋าเดินทาง การตรวจตราหนังสือเดินทางเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้า-ออกประเทศ การตรวจค้น ของติดตัว และการต่อวีซ่า

3.4 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เอื้อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยการบริหารจัดการและการปฏิบัติการ ซึ่งหมายรวมถึงเรื่องการตลาด ระบบข้อมูลข่าวสาร การประสานงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยว การวางแผนอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

3.4.1 การโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

3.4.2 การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3.4.3 การลดค่าบริการในบางฤดูกาล

3.4.4 การออกร้านแสดงสินค้าการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นอื่น ๆ ต่างประเทศ

3.4.5 รับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต

3.4.6 บริการเบิก-ถอนเงิน ATM

3.4.7 โรงพยาบาลหรือสาธารณสุข

นอกจากองค์ประกอบการท่องเที่ยว 4As ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วนั้น บุชบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ไจมา (2552) ยังได้กล่าวถึงการพิจารณาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาที่สำคัญอีก 2As ได้แก่

1. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากหากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่มีความพร้อมในด้านที่พัก ย่อมส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางการท่องเที่ยวโดยตรง หากที่พักในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีความหลากหลายและสะดวกสบาย ก็จะมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางเพื่อมาพักผ่อนและท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่ง 1) โรงแรม 2) รีสอร์ท 3) เกสต์เฮาส์ 4) โฮมสเตย์ 5) วิลเลจน์ สเตย์ 6) เต็นท์ค้างคืน

2. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ได้แก่ กิจกรรมประเพณีและเทศกาลที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ทั้งกิจกรรมขนาดใหญ่และกิจกรรมขนาดเล็กมีการกำหนดการและควบคุมการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและปลอดภัย เช่น กิจกรรมการดำน้ำ ล่องเรือแคนู เทศกาลดอกไม้บ้าน เทศกาลอาหารและการประกวดแข่งขันต่าง ๆ เป็นต้น

2.1 ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.1.1 เดินป่าเที่ยวชมธรรมชาติ

2.1.2 ล่องแก่ง

2.1.3 ล่องแพไม้ไผ่

2.1.4 ล่องเรือยาง

2.1.5 นั่งเกวียน

2.1.6 ชี่ช้าง ชี่ม้า

2.2 ท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

2.2.1 ประเพณีชนเผ่า

2.2.2 ประเพณีสงกรานต์หรือปีใหม่

2.2.3 บายศรีสู่ขวัญ

2.3 ท่องเที่ยวจัดแสดงและการแข่งขันกีฬา

2.3.1 การแสดงชนเผ่า

2.3.2 โรงละครหรือการละเล่นท้องถิ่น

2.3.3 งานแสดงดนตรีพื้นบ้านท้องถิ่น

2.3.4 แข่งเรือประเพณีในแม่น้ำโขง

2.3.5 เทศกาลอาหารท้องถิ่น

2.3.6 งานประกวดและแข่งขันต่าง ๆ

ลักษณะของการท่องเที่ยว

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการท่องเที่ยวหลายรูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น แรงจูงใจในการเดินทาง ประเภทของการคมนาคมจำนวน นักท่องเที่ยว และลักษณะของค่าใช้จ่าย การท่องเที่ยวอาจแบ่งได้เป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. การท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยว การแบ่งชนิดของการท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยว โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการประชุมขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการเดินทางและการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในกรุงโรม ประเทศอิตาลีในปี ค.ศ.1963 ในที่ประชุมได้สรุปว่าการเดินทางท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อมีเวลาว่าง เพื่อการพักผ่อน ท่องเที่ยวในวันหยุดเพื่อการกีฬาเพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา เพื่อการท่องเที่ยวทางศาสนา เพื่อธุรกิจ เพื่อเยี่ยมมิตรและญาติและเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร (Mill, 1990)

2. การท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล การท่องเที่ยวชนิดนี้มีลักษณะดังนี้ คือการท่องเที่ยวภายในประเทศ การท่องเที่ยวต่างประเทศ การท่องเที่ยวลักษณะส่วนตัว และการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ

3. การท่องเที่ยวตามลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวชนิดนี้ มีรูปแบบดังนี้

3.1 กำหนดโดยประเภท ได้แก่การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic tourism) กับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International tourism)

3.2 กำหนดโดยระยะทาง ได้แก่การท่องเที่ยวระยะไกล (Long-Haul) กับการท่องเที่ยวระยะใกล้ (Short-Haul)

3.3 กำหนดโดยวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว เช่น พักผ่อน ศึกษาดูงานกีฬา การเยี่ยมญาติ การประชุม เพื่อสุขภาพ

3.4 กำหนดโดยระยะเวลา ได้แก่การไปแวะเยี่ยม (Visit) หรือทัศนจร (Excursion) โดยไม่ค้างคืน กับการพักเยี่ยม (Staying visit) โดยค้างแรม ในปัจจุบันยังมีการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (Home stay) และการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงและเป็นที่น่าสนใจของผู้จัดการท่องเที่ยวทั่วโลก

3.5 กำหนดโดยนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเป็นผู้กำหนดแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทาง อาจเป็นการท่องเที่ยวคนเดียว หรือการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม

3.6 กำหนดโดยวิธีการจัดการ ได้แก่ การท่องเที่ยวแบบอิสระ (Independent travel) กับการท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจ (Inclusive travel and visits)

3.7 กำหนดโดยปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การท่องเที่ยวมวลชน (Mass tourism) เพราะสามารถไปครั้งละมาก ๆ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อประชาชน (Popular tourism) เพราะเป็นที่นิยมของประชาชน และการท่องเที่ยวเพื่อสังคม (Social tourism)

ประเภทของการท่องเที่ยว

ดำเกิง โถทอง และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการท่องเที่ยว ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ใช้เป็นกิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ไปในโลกกว้างตลอดจน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือการศึกษาดูงานในหน่วยงานบูรณาการหลากหลาย รูปแบบ ดังนี้ ประเภทของการท่องเที่ยวในที่นี้หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวกล่าวคือในการ จำแนกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยวสามารถ แบ่งออกเป็นกลุ่ม หรือประเภทของประสบการณ์ (Travel Experience) ที่นักท่องเที่ยวได้รับ ออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะ สังเกตการแสดงออกทางวัฒนธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งจะรวมไปถึง การไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อน และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัส และบางกรณีก็เข้าร่วมใช้ชีวิตดั้งเดิมที่ได้สูญหายไปหมดแล้ว กลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจัดอาหารงานเทศกาลเครื่องแต่งกายตามประเพณีการรำฟ้อนบ้าน การแสดงศิลปะและหัตถกรรม รุ่นโบราณ ๆ ไว้บริการด้วย เป็นต้น
3. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานและโบสถ์เก่าๆ ที่เน้นความรู้เรื่องของอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์โบสถ์วิหารวัดต่าง ๆ การแสดงแสง สีเสียง เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ เป็นต้น
4. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกล แต่การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม เน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นพิภพก็อยู่ในกลุ่มนี้จะรวม การถ่ายภาพ การเดินทางไกล การปีนเขา การล่องเรือเล็ก และการตั้งแคมป์ เป็นต้น
5. การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดด และการเข้าร่วมสมาคมเพื่อผ่อนคลายจิต ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาด ที่แนวต้นปาล์มไสว สนามกอล์ฟชั้นเยี่ยมหรือสนามเทนนิสชั้นเลิศ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ

6. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือการประชุมหรือการพบปะกัน หรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภท บางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสนทนา การสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

7. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัทห้างร้านต่าง ๆ เพื่อการดูงานประชุม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเพื่อสนทนา การ โดยหน่วยงานและบริษัทห้างร้านจะเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทางออกจากที่พักอาศัยเป็นการชั่วคราว และมีจุดประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย ได้รับความรู้อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการท่องเที่ยวนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้พบขนบธรรมเนียมประเพณีใหม่ๆ เป็นการพักผ่อนและผ่อนคลายความตึงเครียดและความเหนื่อยล้าจากการทำงานในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างกันก็จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้สัมผัสกับอารยธรรมที่แตกต่างกันออกไป การท่องเที่ยวนั้นยังสามารถจำแนกประเภทการท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อสนทนา การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล เป็นต้น ซึ่งในส่วนของนักท่องเที่ยวที่นับว่ามีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยอนุรักษ์และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่ยั่งยืนตลอดไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญเฟื่องฟูรุดหน้า มาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวถดถอยลง การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะประสบปัญหา ที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนา กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา กับการอนุรักษ์ และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านดังนี้

1. ด้านกระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. ด้านกระแสความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนจาก 3 กระแสนี้

จึงทำให้เกิดแนวคิดของ Dowling (1995) นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) กล่าวว่าการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาตินั้นคือ Green Tourism หรือ Ecotourism อย่างยั่งยืนได้ (All tourism should be sustainable tourism) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกาต่างให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural-based tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental management) และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental education based tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (community based participation) ร่วมคิด ดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ และบำรุงรักษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในปัจจุบันแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม

ในยุคศตวรรษที่ 21 สถานการณ์การท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนเริ่มมีความสนใจและรู้จักคำว่า “อีโคทัวร์ริซึม (Eco-tourism)” กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการนักวิชาการและแวดวงการท่องเที่ยว จึงเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีการกล่าวถึงการท่องเที่ยวชนิดนี้ไว้หลายคำ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศนิเวศสัญจร นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ “Nature Tourism” หรือ “Bio-tourism” หรือ “Green tourism” แทน แต่มีการนิยมเรียกเป็นภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หรือภาษาอังกฤษว่า “Eco-tourism” ซึ่งมาจากรากศัพท์คำว่า “Ecology” (นิเวศวิทยา) ผสมกับคำว่า “Tourism” (การท่องเที่ยว) (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism ว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน Gunn Clare A (1994) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่สามารถทำให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนของท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และรักษาระบบนิเวศท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจรวมถึงความสามารถและสร้างกำลังใจให้กับชุมชนชนบทให้พึ่งพาตนเองอีกด้วย

คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬา (2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ Ceballos-Lascurain (1988) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

พยอม ธรรมบุตร (2546) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ การวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาเป็นวัตถุดิบในการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เป็นสินค้าตัวใหม่หรือทางเลือกใหม่ของวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภาพรวม แต่เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิต ประเพณี และเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถอยู่ได้ในระยะยาวและยั่งยืน สามารถเก็บรักษาไว้ได้ถึงชั่วลูกชั่วหลาน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติโดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน Jenet Richardson (1993) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง

การท่องเที่ยวในพื้นที่ทางธรรมชาติโดยการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้วยการสื่อความหมายในเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนท้องถิ่น

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติและมีการจัดการอย่างยั่งยืน สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ การจัดการสิ่งแวดล้อม และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตาม ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น อาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วม

ของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

หลักการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

พยอม ธรรมบุตร (2549) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า มีหลักการดังนี้

1. Nature-based เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสภาพภูมิศาสตร์และด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยยึดหลักสำคัญที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
2. Sustainable managed การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด
3. Inclusive of social and cultural aspects การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ ของท้องถิ่นและประเทศ ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านั้น
4. Environmentally educative ต้องให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งต่อนักท่องเที่ยว และประชากรในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึก ลงในจิตสำนึกของแต่ละคน ในอนาคตที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา
5. Benefit and involvement of local people การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นตรงจุด ที่ว่าในการจัดการการท่องเที่ยว ประชาชนบนพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ดัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนของตน และสามารถได้รับผลประโยชน์จากรายได้ของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นกุญแจ สำคัญไขไปสู่การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นนั่นเอง
6. Product authentic การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากมุมมองเชิงตลาด มีจุดเน้นว่า ผลิตภัณฑ์คือทัวร์ต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นทัวร์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วตามข้อ 1-5 มิใช่การนำเอาชื่อ Ecotourism ไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิมเท่านั้น ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมียุทธศาสตร์โดดเด่น เป็นของแท้จัดการได้
7. Tourist satisfaction ความพอใจของนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจะกลับมาท่องเที่ยวอีกกิจกรรมที่เสนอต่อนักท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องอยู่ในกรอบ ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายงานการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (พ.ศ. 2542) ได้จัดแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวดรวม 19 กิจกรรม ประกอบด้วย:

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (9 กิจกรรม) ได้แก่ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์ ดูนก เทียวทะเล น้ำตก พายเรือ (แคนู คายัค เรือใบ กระดานโต้ลม) ดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น น้ำลึก) ตั้งแคมป์ ล่องแพ ล่องเรือยาง ขี่ม้า นั่งช้าง
2. กิจกรรมกึ่งนิเวศ (5 กิจกรรม) ได้แก่ ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง ศึกษาท้องฟ้า ชีวจริยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา) ปีน/ไต่เขา ตกปลา
3. กิจกรรมส่งเสริมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ (5 กิจกรรม) ได้แก่ ชมความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อบ่มบ่มให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนนอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจำแนกองค์ประกอบหลัก ๆ ที่สำคัญได้ 4 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารงานวิจัยในประเทศ

โสวัตร ณ ถลาง (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีต่อระบบนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแต่ละแห่งของพื้นที่การศึกษามีการปรับตัวเพื่อตอบรับกับกระแสพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดจากอดีตยังคงปรากฏในระดับหนึ่ง และถูกนำมาผสมผสานเข้ากับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกนำมาเป็นจุดยืนของการสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งนี้ แม้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวยังอาศัยฐานคิดเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน หากแต่ไม่ปรากฏวิธีคิดดังกล่าวที่เป็นรูปธรรมมากนัก การศึกษาครั้งนี้พบว่า วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนลักษณะวิถีคิดของชุมชนท้องถิ่นก็มีแนวโน้มเป็นแบบเมืองและตอบสนองต่อสนิยมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

จุฑารัตน์ ขาวคม (2548) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว ต่อประชาชนท้องถิ่นในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ผลการศึกษาระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกที่ปรากฏในระดับสูง คือ การสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น มีการขยายการลงทุน การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โครงสร้างด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวทางด้านลบที่ปรากฏในระดับสูง คือ การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน การอพยพแรงงานจากถิ่นอื่น การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น ค่าครองชีพสูงขึ้น สินค้ามีราคาสูงขึ้น สูญเสียศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน ส่วนประเด็นด้านอื่นๆ ที่เหลือปรากฏผลกระทบระดับปานกลาง สรุปได้ว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและด้านลบ มีค่าเฉลี่ยผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนระดับความพึงพอใจของประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประชากรมีระดับความพึงพอใจในระดับค่อนข้างมากสำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ของภูมิหลังประชากร ได้แก่ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน รายได้จากการท่องเที่ยว อายุ และระดับการศึกษาที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและลบ พบว่าปัจจัยด้านรายได้จากการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและลบ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเฉพาะทางด้านบวกเท่านั้น

จรรยา ตันจาดุรนต์ (2549) ได้ศึกษาผลกระทบของการทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นโยบายการทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง

การท่องเที่ยวของภูมิภาคตามนโยบายของรัฐบาลพบว่า หน่วยงานราชการมีส่วนในการนำเสนอ นโยบายดังกล่าวไปดำเนินการตามแผน แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการกิจต่าง ๆ ทราบจากสื่อมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมโดยประสานกับ ภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น โดยที่กลุ่มผู้ประกอบการกิจต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็จะให้ความร่วมมือ สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ หน่วยงานราชการมีปัญหาด้านงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัด ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมและขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

ธีรวดี จำเดิม (2549) ได้ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เวียงกุมกามอย่างรวดเร็วและมีลักษณะการพัฒนาที่มาจากส่วนบน (รัฐบาล) ลงสู่ส่วนล่าง (ชุมชน) เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ชุมชนจึงขาดความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว และขาดการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นด้านลบมากกว่าด้านบวก กล่าวคือ ผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น แต่เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง และปัญหาที่เกิดจากฤดูกาลท่องเที่ยว ผลกระทบด้านสังคม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ด้านการจัดการท่องเที่ยว สร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่กลุ่มเยาวชน ช่วยเพิ่มบทบาท และเสริมสุขภาวะ แก่ผู้สูงอายุในชุมชนเนื่องจากการร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในด้านลบ จากปัญหาความขัดแย้ง ด้านผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเสื่อมถอยลง เกิดปัญหาชุมชน กลัวการถูกเวนคืนที่ดิน หรือในกรณีที่ถูกเวนคืนแล้วแต่ได้รับค่าชดเชยน้อยจึงไม่คุ้มค่า ชุมชนเกิดความ หวาดระแวงในความปลอดภัย เพราะชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เป็นชุมชนเปิด และมีบุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมาก ส่วนผลกระทบด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ช่วยฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดศูนย์วัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ทางสังคม แต่เนื่องจากความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงทำให้คนในชุมชนลดความศรัทธา และเข้ามาน้อยลง เพราะเห็นว่า วัดเป็นแหล่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และจากการพัฒนา เวียงกุมกามให้เป็นเมืองประวัติศาสตร์ จึงเกิดการจัดกฎระเบียบและข้อบังคับในการใช้ที่ดินในชุมชน การท่องเที่ยวทำให้เกิดการนำโบราณสถานทางพุทธศาสนาไปใช้ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างไม่เหมาะสม เช่น การจัดงานรื่นเริงภายในบริเวณโบราณสถานโดยบริษัทนำเที่ยว หรือการแสดง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวส่วนในด้านของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือช่วยในการสร้างความตระหนักในการดูแลอนุรักษ์โบราณสถานเวียงกุมกาม และยังช่วยพัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคให้แก่ชุมชน แต่การท่องเที่ยวก็ทำให้เกิดปัญหามลพิษ ทางเสียง ฝุ่นและปัญหาขยะ นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนและการสนับสนุน อย่างไม่ต่อเนื่องของภาครัฐได้สร้างภาระด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนอีกด้วย จากการศึกษาครั้งนี้

มีข้อเสนอแนะ คือ รัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยรัฐมีบทบาทในฐานะเป็นพี่เลี้ยงของชุมชน และให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ความรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กระตุ้นให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนควรร่วมมือร่วมใจค ในการสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

อริฏฐาน พงศ์พิศาล (2549) ได้ศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม จากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า การที่บริเวณพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของบ้านไทย-จกโหล่น มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นั้น ส่งผลให้เมืองเกิดการขยายตัวและเปลี่ยนสภาพจากการทำสวนยางและการค้าขายแดนไปเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านธุรกิจบริการ (อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ ที่มีทั้งอาคารพาณิชย์ โรงแรม สถานบันเทิง ร้านค้า โดยมีจุดเน้นของชุมชนเป็นแหล่งบันเทิงประเภทสถานเริงรมย์ ซึ่งทำให้เศรษฐกิจพื้นที่เจริญขึ้น แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์จากคนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายอาชีพ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เอง นำมาซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบผลกระทบด้านบวกที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ รายได้ของคนในพื้นที่เพิ่มขึ้น สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันผลกระทบทางด้านลบพบว่า ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ทั้งเรื่องหญิงบริการ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การฉ้อโกง การปล้นทรัพย์ การพนัน และยาเสพติดให้โทษ นอกจากนี้ยังพบว่าราคาที่ดินสูงขึ้น วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ของชาวบ้านเปลี่ยนไป จากความสัมพันธ์แบบเพื่อนเป็นนายจ้างกับลูกจ้าง ความรู้สึกผูกพันและรักท้องถิ่นลดลง รวมถึงค่านิยมทางสังคมของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นการลอกเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและหญิงบริการ

ธวัชชัย มานิตย์ (2550) ได้ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ การท่องเที่ยวได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระบบโครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีงานทำ และทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมของชุมชนโดยตรง แต่กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามากับการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนปายมีการเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านกายภาพมากที่สุด การใช้ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง เกิดความแออัด ไม่เป็นระเบียบ ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมชุมชนโดยรวม

การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วส่งผลให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับได้ การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ เสียงดังรบกวนส่งผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ที่ชุมชนได้รับ ถือว่า ยังไม่ทั่วถึง มีเพียงประชาชนส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ชุมชนต้องแบกรับค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคาแพง การท่องเที่ยวได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านภายในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น ส่งผลให้ลักษณะการบริโภค การแต่งกาย ภาษาค่านิยมและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเริ่มเสื่อมถอยลง เกิดปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาหลักทรัพย์และปัญหาความแตกแยกภายในชุมชน แนวทางในการลดปัญหาผลกระทบทางลบสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชนไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการสร้างความตระหนักของชุมชนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้ในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สร้างความตระหนักแก่สังคมในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และการส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นท่องเที่ยวด้วยความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป

ศิริพงษ์ กิจดำเนิน (2550) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวในด้านสังคมและวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนป่าตอง อำเภอกระบุรี จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาที่ส่งผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ปัญหาค่าครองชีพ และปัญหาโรคเอดส์และกามโรค ส่วนปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และวิถีการดำเนินชีวิต ปัญหาการขายบริการทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาทัศนอูจาด และปัญหาอาชญากรรม ในการป้องกันแก้ไขปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยรัฐจะต้องควบคุมราคาสินค้าบังคับใช้กฎหมายกับผู้เอาเปรียบนักท่องเที่ยว และจัดให้มีสินค้าราคาถูก ปัญหาโรคเอดส์และกามโรค ป้องกันแก้ไขโดยสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์และการไม่สับสนทางเพศ ปัญหาอุบัติเหตุ ป้องกันแก้ไขโดยการปฏิบัติตามกฎจราจร สวมหมวกนิรภัยทุกครั้งเมื่อมีการขับขี่รถจักรยานยนต์และเมาไม่ขับ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมและวิถีการดำเนินชีวิต ป้องกันแก้ไขโดยให้การศึกษาแก่เยาวชนในสถานศึกษาและรณรงค์เผยแพร่ให้เยาวชนและประชาชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ปัญหาการขายบริการทางเพศ ป้องกันแก้ไขโดยรัฐจะต้องส่งเสริมการศึกษา ฝึกอาชีพและจัดหางานให้แก่ผู้ขายบริการทางเพศ ปัญหายาเสพติด ป้องกันแก้ไขโดยใช้มาตรการทางกฎหมายบังคับใช้อย่างเด็ดขาด และการให้การศึกษาแก่เยาวชน

ในสถานศึกษาให้ทราบถึงความอันตรายและโทษของยาเสพติด ปัญหาทัศนอุจาด ป้องกันแก้ไข และรณรงค์โดยการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยแก่นักท่องเที่ยวต่างประเทศ และปัญหาอาชญากรรม ป้องกันแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดกับผู้กระทำผิด และเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องกวาดล้าง โดยไม่มีวันหยุด

สมเกียรติ วงศ์เสริมทรัพย์ (2550) ได้ศึกษาผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตจะอยู่กันอย่างเรียบง่าย เจ็บสงบมีผู้คนน้อย ไม่พลุกพล่าน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่อยู่เป็นครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยกัน พบว่าหลังจากเกาะเกร็ดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาทำงานนอกบ้านแทนเกษตรกรรม เช่น ทำของที่ระลึกและหัตถกรรมต่าง ๆ และสินค้า OTOP จำหน่ายให้กับผู้ที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด

2. สาธารณูปโภคในเกาะเกร็ดจะใช้น้ำบาดาล น้ำฝนในอุปโภคบริโภคเพราะน้ำประปา ยังไม่มีใช้และถนนหนทางยังไม่ดีเท่าที่ควร พบว่า ปัจจุบันมีการเปิดแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานของรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

3. การประกอบอาชีพในอดีตชุมชนเกาะเกร็ดจะมี 2 เชื้อชาติ คือ ไทยและมอญ คนไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ส่วนคนเชื้อสายมอญมักประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา พบว่าปัจจุบันนี้คนไทยและคนมอญในชุมชนเกาะเกร็ดได้หันมาประกอบอาชีพค้าขายต่าง ๆ เช่น อาหาร ของที่ระลึกที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก เป็นต้น

4. ชนบธรรมนิยมประเพณีในอดีตที่ผ่านมาประเพณีไทย-มอญ ร่วมกันจัดงานประเพณี เพราะมีบางอย่างประเพณีชาวมอญกับชาวไทยเหมือนกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ประเพณีของชาวมอญ เช่น ประเพณีค้า ต้นโพธิ์ ประเพณีตักบาตรทางน้ำ และประเพณีอื่นๆ พบว่าในปัจจุบันบางประเพณีไม่มีแล้ว

5. อาหารการกิน วิถีชีวิตในการรับประทานอาหารของคนในชุมชนจะเป็นอาหารแบบดั้งเดิมเฉพาะกลุ่มในชุมชน เช่น ทอดมัน หน่อกล้วยข้าวแช่ เป็นต้น พบว่าปัจจุบันก็ยังมีอาหารแบบดั้งเดิมบางอย่างก็ไม่มีแล้ว นักท่องเที่ยวได้ลองชิมกัน

6. มลพิษทางเสียง ชุมชนเกาะเกร็ดในอดีตเงียบสงบ ไปไหนมาไหนส่วนใหญ่ก็จะเป็นการเดิน ส่วนการสัญจรทางน้ำใช้เรือพายเป็นส่วนใหญ่ พบว่าเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว สภาพบรรยากาศของชุมชนได้เปลี่ยนไป เนื่องจากมีการนำเอาสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามา เช่น รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยาน เรือหางยาว เรือข้ามฟาก มาบริการให้กับนักท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนได้รับผลกระทบทางเสียงเพิ่มขึ้น

7. มลพิษน้ำเสียในคลองเกราะเกร็ด น้ำในคลองจะไม่มีกลิ่นเหม็น เพราะได้ไหลผ่านแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า ปัจจุบัน เกราะเกร็ดเปลี่ยนไป คลองเกราะเกร็ดก็ยังคงสภาพเดิมไม่แตกต่างจากเมื่อก่อน

8. ปัญหาขยะมูลฝอย อดีตขยะมูลฝอยในชุมชนจะดำเนินการจัดการโดยวิธีการเผาหรือฝัง พบว่า ปัจจุบันนี้มีขยะมูลฝอยจำนวนมากขึ้น สาเหตุมาจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือจัดเก็บขยะมูลฝอย

9. การปรับปรุงแก้ไขในผลกระทบด้านต่าง ๆ พบว่าประชาชนในกลุ่มเกราะเกร็ดมีความต้องการให้ชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิมดังอดีตที่ผ่านมา ทางประเพณีอาหารการกิน และการประกอบอาชีพ อยากให้มีการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นได้รู้จัก ในด้านของสาธารณูปโภคควรปรับปรุงถนนหนทางให้กว้างขึ้น ส่วนสภาพแวดล้อมของเสียงควรปรับปรุงทางด้านรถมอเตอร์ไซด์ และเรือต่าง ๆ ต้องให้ปรับปรุงเครื่องยนต์ให้เบาลง จะได้ไม่รบกวนผู้คนในชุมชน ทางด้านขยะมูลฝอยควรมีการจัดเก็บขยะให้เป็นที่เป็นทาง มีการประชาสัมพันธ์และเพิ่มถังขยะมากขึ้น

ธงชัย ทองเชื่อม (2550) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนเกาะปันหยี จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเกาะปันหยีมีศักยภาพสูงในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีธรรมชาติที่งดงาม มีคุณค่าแก่การพักผ่อนหย่อนใจและชุมชนมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวของเกาะปันหยี เนื่องจากเห็นว่าชุมชนมีไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยว มีการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างดี สมาชิกชุมชนเกาะปันหยีเห็นว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อชุมชนเกาะปันหยีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ ผลกระทบด้านบวก ได้แก่ รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น ครอบครัวมีเงินเก็บมากขึ้น สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษามากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องในครอบครัวดีขึ้น ประชาชนในชุมชนสามารถสื่อสารได้หลายภาษา และมีการใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารกันในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบได้แก่ รายจ่ายของครอบครัวมากขึ้น มีหนี้สินเพิ่มขึ้น

วรัญญาภรณ์ ศรีสวรรค์ (2550) ได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสิ่งแวดล้อม โดยผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ากิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเดินชมวิวทิวทัศน์ และกิจกรรมพักผ่อน มีผลให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปรากฏตัวของสัตว์มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า และปริมาณต้นไม้

ที่เสียหายหรือมีบาดแผลมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ส่วนความหนาแน่นของพืชคลุมดิน และความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ศรายุทธ เสียมไหม (2550) ได้ศึกษาผลกระทบจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. ผลกระทบจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วย

3. เจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น ที่มีเพศ อายุ และสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น ที่มีระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ ต่อเดือน และที่พักอาศัยในปัจจุบัน ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน และที่พักอาศัยในปัจจุบัน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรัณญา เกษร (2551) ได้ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนมอญ เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ และการนำความเจริญมาสู่ชุมชน ในด้านสังคม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ได้รับความสะดวกสบายจากระบบสาธารณูปโภค มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านมากขึ้น และมีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ ส่วนด้านวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมากขึ้น และคนในชุมชนเองก็เข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งรู้สึกดีเมื่อมีนักท่องเที่ยวมาร่วมงานประเพณีด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ ปัจจัยด้านการศึกษา ประชาสังคม และนโยบายภาครัฐ กล่าวคือ คนที่มีการศึกษาสูงเห็นว่า

การท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนคนที่มีศึกษาน้อยจะมองเห็นอิทธิพลการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมมากกว่าอีกทั้งเมื่อคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้นและรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้นก็ยิ่งทำให้คนในชุมชนเห็นถึงอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมากขึ้นด้วย

รัฐธนา มณีเนตร (2551) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นจากการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาการทางด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

1.1 ด้านเศรษฐกิจ การคมนาคมภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ได้แก่ ความสะดวกสบายด้านสาธารณูปโภค

1.2 ด้านสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ได้แก่ การมีเวลาอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ได้แก่ สถานบันเทิงและสถานบริการ

1.3 ด้านวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลและงานประเพณี ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนรถยนต์

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ได้แก่ มลภาวะทางอากาศ เสียง และกลิ่น ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนรถยนต์ จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นปรากฏว่าการเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พิมายมากที่สุดด้านวัฒนธรรม ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พิมายน้อยที่สุดด้านสังคม และมีการเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พิมายอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

2.1 ด้านวางแผน ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการท่องเที่ยว

2.2 ด้านการตัดสินใจ ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การร่วมลงมติหรือลงความเห็น ที่จะช่วยกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว

2.3 ด้านปฏิบัติการ ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ส่วนที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมบูรณะซ่อมแซม และก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

2.4 ด้านผลประโยชน์ ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่เจ้าหน้าที่ของทางผู้นำชุมชนในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

การติดตามผล ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมกิจกรรมสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการร่วมรณรงค์

หรือประชาสัมพันธ์บอกกล่าวให้นักท่องเที่ยวรู้จักระมัดระวังในการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้คงสภาพเดิมได้นานและยั่งยืน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้ง 4 ด้าน สามารถกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ในอุทยานประวัติศาสตร์พิมายให้เกิดความเหมาะสมยั่งยืน ดังนี้

1. การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงวัฒนธรรมอันดีงามภายในท้องถิ่น
2. การบูรณะ ปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นในลักษณะของเครือข่าย

ประชาสังคมจากทุกภาคส่วน

4. การสร้างผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจให้ควบคู่ไปกับกิจกรรมการอนุรักษ์
5. การสร้างจิตสำนึกในการเคารพกฎกติกาทางสังคม
6. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติร่วมกับการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์

อัสมา สิมารักษ์ (2551) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในเมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม ภายหลังได้รับการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลก ผลการศึกษาพบว่า จากการเป็นเมืองมรดกโลก ทำให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและสัมผัสเมืองฮอยอันเป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมของเมือง ในด้านบวกการท่องเที่ยวได้นำความเจริญเข้าสู่เมืองฮอยอันมีการปรับปรุงระบบคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เกิดอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมากมาย เกิดการอนุรักษ์โบราณสถานเก่าแก่ไว้โดยมีมาตรการและกฎระเบียบข้อบังคับจากภาครัฐเข้ามาควบคุมดูแล และเกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้นมากมายรวมทั้งยังช่วยฟื้นฟูงานศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมขึ้นด้วย ในด้านลบการท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวที่ประกอบอาชีพในภาคการท่องเที่ยว ส่วนปัญหาสังคมที่พบเป็นเพียงการลักเล็กขโมยน้อยและการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยวและโรงแรม ในด้านปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่ามีการค้าและบริการเปิดมากจนเกินไป มีแผงสินค้ายื่นออกมาเกะกะทางเดิน มีการขุดซ่อมถนนภายในเมืองเป็นประจำส่งผลกระทบต่อแก่นักท่องเที่ยวที่เดินชมโบราณสถาน

ในเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทั้งทางด้านการแต่งกาย การบริโภค ค่านิยม ความทันสมัย และเกิดการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม นอกจากนี้กฎระเบียบและข้อบังคับที่ออกมาควบคุมอนุรักษ์เมืองโบราณยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในชุมชนอีกด้วย จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่าในการดำเนินงานของภาครัฐหรือจากองค์การยูเนสโกควรคำนึงถึงความต้องการของคนในชุมชน ให้ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการจัดอบรมความรู้เรื่องการอนุรักษ์

และอบรมการใช้ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การบริการนักท่องเที่ยวมีคุณภาพมากขึ้นและทำให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหน่วยงานควบคุมในการอนุญาตการเปิดกิจการร้านค้าต่าง ๆ และมีการจัดการและควบคุมไม่ให้มากเกินไป

2. เอกสารงานวิจัยต่างประเทศ

Clements (1993) ได้ศึกษาเรื่องความเข้าใจในผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อ The Mississippi National River and Recreation Area พบว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก ในอดีตนักพัฒนาการท่องเที่ยวให้ความสนใจต่อผลกำไรที่ได้จากการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญการท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าประชาชนเห็นว่าการท่องเที่ยวช่วยให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบน้อยกว่าอุตสาหกรรมชนิดอื่น ๆ และผลจากการวิจัยแสดงว่าการท่องเที่ยวมีผลดีมากกว่าผลเสีย นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้ท้องถิ่นให้ความสำคัญที่จะสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์อย่างกลมกลืนระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

Mansperger (1992) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย พบว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีอย่างกว้างขวางมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุนและกำไรของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวนั้น ผลที่ได้ต่อชนกลุ่มน้อยในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การมีงานทำมากขึ้น และการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การศึกษาวัฒนธรรมและการบริหารสังคมที่มากขึ้น มูลค่าของการท่องเที่ยวมีมหาศาล ได้แก่ การโยกย้ายถิ่นและการล่มสลายของเครือญาติและระบบอื่น ๆ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความไม่เสมอภาค อาชญากรรม และการขาดเอกภาพ สำหรับแนวทางในการลดผลกระทบที่น่ากลัวเหล่านี้จำเป็นต้องมีการจัดการเป็นขั้น ๆ เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวรักษาแบบแผนเศรษฐกิจดั้งเดิมของสังคม

Kim Kyungmi (2002) ได้ศึกษาเรื่อง The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community พบว่าผลกระทบทางการท่องเที่ยวนั้นส่งผลต่อชีวิตของชาวบ้านในชุมชนอย่างมาก โดยความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวกับความพึงพอใจในวัตถุและความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบทางด้านสังคมกับความพึงพอใจในชุมชนมีมากที่สุดในช่วงของ maturity stage ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นถึงทฤษฎีการหลายสังคมที่อ้างถึงชุมชนที่เจริญนั้นเริ่มเข้าสู่ a period of generalized crisis ซึ่งเป็นผลมาจากความแน่นหนักของชนบทรธรรมนิยมประเพณีในปัจจุบัน การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของอุปทานในการบริการสาธารณะและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงออกต่อสถานการณ์ดังที่แตกต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้ คุณภาพชีวิตชาวบ้านสามารถคาดได้ว่าเริ่มอยู่ในช่วง decline และจะมีการพัฒนาชุมชน

และชาวบ้านไปสู่สถานการณ์ใหม่ อย่างไรก็ตามเมื่อชุมชนเข้าสู่ช่วง decline ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในวัตถุและผลกระทบทางด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชุมชน โดยจะเริ่มความสนใจในขีดความสามารถในการรองรับที่ทำให้เห็นว่าเมื่อการท่องเที่ยวเข้าสู่ช่วงความเจริญหรือขีดจำกัดสูงสุด คุณภาพชีวิตของชาวบ้านจะเริ่มเสื่อมลง

Aspinall Alison Jean (2007) ได้ศึกษาชุมชนในการเปลี่ยนแปลง: ความยั่งยืนทางสังคมและการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอาจมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะเข้าใจว่าการท่องเที่ยวสามารถส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่อยู่อาศัยในวิธีการรับรู้คุณภาพชีวิตและตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้สิ่งเหล่านี้ การวิจัยทุนทางสังคมได้มีการพัฒนารูปแบบการให้คำแนะนำวิธีการตอบสนองต่อชุมชนในการเปลี่ยนแปลงการปรับปรุงแบบนี้เป็นทฤษฎีของความยั่งยืนทางสังคมและคุณภาพชีวิต ความยั่งยืนทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อชุมชนสามารถที่จะเก็บรักษาหรือได้รับระดับของทุนทางสังคมบางอย่าง โดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยนี้มุ่งมั่นที่จะคาดการณ์ว่าการท่องเที่ยวมีผลต่อลักษณะทางสังคมของชุมชนสำหรับสภาพสังคมของชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อตรวจสอบว่าการพัฒนาเป็นสังคมยั่งยืนสำหรับชุมชน วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือการกำหนดความเป็นไปได้ของการใช้การประเมินคุณภาพของชีวิตเป็นการตัดสินใจที่มีศักยภาพ และเครื่องมือในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของการท่องเที่ยวในการพัฒนา วัตถุประสงค์ของโครงการรวม

1. การกำหนดวิธีการที่การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัย
2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางสังคม และเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพของชีวิต
3. ประเมินประสิทธิผลของคุณภาพ และการประเมินผลการใช้ชีวิตในการกำหนดความยั่งยืนทางสังคมของการท่องเที่ยว

Feng & Xianghong (2008) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวใน Fenghuang County ประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลจีนได้ทำการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในชนบท รัฐบาลท้องถิ่นและการพัฒนาภายนอก ร่วมกันบริหารจัดการ พัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว โดยรัฐบาลขายสิทธิในการพัฒนาและการจัดการให้กับองค์กรแสวงหาผลกำไรที่มีขนาดใหญ่ โครงการดังกล่าวเป็นหนึ่งใน Fenghuang County จังหวัดหูหนาน ซึ่ง Yellow Dragon Cave คอร์ปอเรชั่น (YDCC) และรัฐบาลท้องถิ่นของ Fenghuang County จะร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

Smith Athena (2008) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในกรีซ ซึ่งการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมลพิษ การพร่องของน้ำ การเป็นทะเลทราย การพังทลายของพื้นที่ชายฝั่ง วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้รับการกำหนดเป็นเป้าหมายที่ครอบคลุม ช่วยเสริมกลยุทธ์สำหรับการเจริญเติบโตและการจ้างงาน ผู้นำในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งได้รับความกดดันจากประชาชนในการกระจายสินค้า ในขณะที่รักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือการสำรวจมุมมองของผู้อยู่อาศัยของเทศบาล Platanias เกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว และมุมมองของผู้อยู่อาศัยของ Vamos Konitsa และเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามลำดับ

Ibrahim Zainub (2009) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมในอียิปต์ของชายฝั่งทะเลแดง ซึ่งการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้หลักของอียิปต์และมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ผลกระทบของการเคลื่อนไหวในการแปรรูปการท่องเที่ยวในอียิปต์เมื่อการกระจายตัวของความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมระหว่างภาครัฐและเอกชน ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงในบทบาทของภาครัฐและเอกชนในการท่องเที่ยว และบทบาทอื่น ๆ การศึกษาครั้งนี้พบว่า อียิปต์ควรมุ่งเน้นในการปรับปรุงคุณภาพมากกว่าการเพิ่มปริมาณของการท่องเที่ยว ดังนั้น การตลาดเปรียบเทียบในการแข่งขันควรมีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์ในแง่ของภาคเอกชนควรจะมีปฏิสัมพันธ์กับภาครัฐและมีบทบาทในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และควรจ้างผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในขณะที่ภาคเอกชนควรสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ พบว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายในการวางแผนการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

Bennett & Nathan (2009) ได้ศึกษาผลกระทบจากการสร้างอุทยานแห่งชาติต่อท้องถิ่นและชุมชน รวมถึงการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน โดยการสร้างสวนสาธารณะในชุมชน มีการสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชน โดยการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยมีการศึกษาในสามประเด็นคือ 1) การรับรู้ของคนในชุมชน 2) รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนจากการสร้างสวนสาธารณะ 3) ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคม ผลการศึกษาพบว่าชุมชนเข้าใจและรับรู้เรื่องผลประโยชน์ในการสร้างสวนในชุมชน และความต้องการด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้ดีขึ้น รวมถึงความต้องการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ตนอาศัยอยู่จากการสร้างสวนสาธารณะในชุมชน

Lambert Esther (2009) ได้ศึกษาธรรมชาติการท่องเที่ยวและการประยุกต์ใช้กรอบความยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปยังเกาะของโดมินีกา ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องเพื่อประสบการณ์การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นความปรารถนาสำหรับ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว และเป็นสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศที่กำลังพัฒนา รวมถึงประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ กรณีศึกษาของโดมินีกานำมาใช้ร่วมกับข้อมูลจากความยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 1) การพัฒนาที่ครอบคลุมกรอบความยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การทดสอบการประยุกต์ใช้โดยการสำรวจการปฏิบัติในปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า แนวโน้มปัจจุบันและการอธิบายโดยกรอบความยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้สะท้อนถึงสถานการณ์ ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในโดมินีกา ถูกระบุว่าเป็นค่าที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ทางกายภาพ แรงจูงใจทางการเมือง เศรษฐกิจ ข้อตกลงการค้า วัฒนธรรมทุนทางสังคม ทักษะคนดี พฤติกรรม ความตระหนักของสาธารณชน เป็นต้น

Sheikh Saleh Ahammed (2010) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวใน Cox's Bazar บังกลาเทศ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจหลาย ๆ ประเทศ สำหรับบางประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศจะเป็นแหล่งสำคัญของรายได้ การจ้างงาน และการลงทุน การขยายตัวของการท่องเที่ยวจะสร้างผลกระทบเชิงบวกและลบทั้งในพื้นที่ปลายทาง Cox's Bazar วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือการเข้าใจสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการพัฒนาการท่องเที่ยวในถิ่นที่อยู่ใน Cox's Bazar ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความคิดที่ว่า การท่องเที่ยวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ที่อยู่อาศัยที่มีความสับสนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของที่อยู่อาศัยยังกล่าวถึงผลกระทบเชิงลบบางอย่างเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อมในด้านสังคมผลกระทบด้านลบที่มีการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมมากกว่าประโยชน์ของการท่องเที่ยว ในส่วนของวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมีความเสื่อมโทรม ทางเศรษฐกิจที่อยู่อาศัยอยู่มีความสุขกับโอกาสของการจ้างงาน แต่แบกภาระต่าง ๆ เช่น อัตราเงินเฟ้อและที่ดินที่สูงขึ้น การประเมินค่าในด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่พูดถึงอย่างมีนัยสำคัญใด ๆ และในด้านข้อมูลด้านลบบางอย่าง เช่น การตัดเนินเขาป่าหรือการกวาดล้างไม่ได้วางแผนการเจริญเติบโตของโครงสร้างตามแนวชายหาด นอกจากนี้ยังพบว่าผู้อยู่อาศัยมีแนวโน้มที่จะรับรู้ถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวและมีความสนใจน้อยกว่า หรืออาจเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย และเป็นความสำคัญของประชาชนสำหรับการจ้างงานและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนา การศึกษานี้จะให้การสนับสนุนความเข้าใจมากขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเอาชนะผลกระทบและการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวการได้รับการสนับสนุนใน Cox's Bazar ท่องเที่ยว รัฐบาลไม่ควรละเลยผลกระทบของการท่องเที่ยว ผลที่ได้จากการวิจัยนี้มีคุณค่าในการช่วยให้การพัฒนากลยุทธ์แผนการจัดการ

สำหรับ Cox's Bazar การท่องเที่ยวในวิธีที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจะนำมาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย

เครื่องมือการวิจัย

คำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังต่อไปนี้

1. คำถามเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

- 1.1 คุณเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลยมีลักษณะเฉพาะตัวอย่างไร ?
- 1.2 อะไรคือทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยว

ในจังหวัดเลย?

2. คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

- 2.1 ตามความคิดเห็นของคุณ จังหวัดเลยมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญหรือไม่ ?

2.2 คุณคิดว่ามีสิ่งใดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย?

3. คำถามเกี่ยวกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

- 3.1 คุณเห็นศักยภาพของจังหวัดเลยในด้านการท่องเที่ยวอย่างไร?
- 3.2 จังหวัดเลยควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใดเพิ่มเติมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว?

4. คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

- 4.1 คุณคิดว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเลยควรเป็นไปในทิศทางใด?
- 4.2 อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาและการเติบโตของการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย?

5. คำถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 5.1 จังหวัดเลยสามารถใช้กลยุทธ์ใดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ?
- 5.2 การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเลยจะต้องมีการร่วมมือจากภาคส่วนใดบ้าง?

6. คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเลยเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

- 6.1 คุณคิดว่าแนวทางใดจะทำให้จังหวัดเลยกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย?
- 6.2 จังหวัดเลยมีข้อได้เปรียบหรืออุปสรรคอะไรในการกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน?

ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ภาครัฐ

- 1.1 ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารจัดการภายในจังหวัดเลย และเป็นตัวแทนของภาครัฐในพื้นที่ มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในจังหวัด
- 1.2 นายกเทศมนตรี ผู้นำในการบริหารงานเทศบาลที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น รวมถึงการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เทศบาล
- 1.3 นายก อบจ. ผู้นำในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด รวมถึงการดูแลการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 ท่องเที่ยวจังหวัด ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในระดับจังหวัด มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด
- 1.5 วัฒนธรรมจังหวัด เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาและโปรโมทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 1.6 ประชาสัมพันธ์จังหวัด หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัด

2. ภาคเอกชน

- 2.1 ประธานหอการค้า ผู้นำองค์กรทางธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในด้านการเชื่อมโยงธุรกิจต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว
- 2.2 ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม เจ้าของและผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในจังหวัดเลย ซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่สำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยว

2.3 ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร เจ้าของและผู้บริหารร้านอาหารในจังหวัดเลย ซึ่งมีบทบาทในการบริการนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว

2.4 ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่นภายใต้โครงการ OTOP (One Tambon One Product) ซึ่งเป็นการส่งเสริมสินค้าพื้นบ้านและการท่องเที่ยวเชิงสินค้าพื้นเมือง

3. ภาควิชาการ

3.1 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวที่ทำงานในภาควิชาการหรือหน่วยงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยว

3.2 นักวิชาการด้านวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3.3 นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดเลย

3.4 นักวิชาการด้านการตลาด ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกลยุทธ์ทางการตลาดในการโปรโมทแหล่งท่องเที่ยว

3.5 นักวิชาการด้านสื่อสารการตลาด ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารการตลาดที่มีบทบาทในการโปรโมทและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

4. ภาคชุมชน

4.1 ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชุมชน

4.2 ปราชญ์ชุมชน บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่น โดยมักจะมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักประมวลเป็นศักยภาพของจังหวัดเลยด้านการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลยที่จะทำให้จังหวัดเลยกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

1. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding)

1.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกถอดเป็นข้อความ (Transcription) แล้วทำการอ่านและทำความเข้าใจอย่างละเอียด

1.2 หลังจากนั้นจะทำการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อที่สำคัญ โดยใช้วิธีการ Coding เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้สะดวก

1.3 การจัดหมวดหมู่ข้อมูลอาจแบ่งเป็นหมวดหมู่หลัก เช่น “ทรัพยากรการท่องเที่ยว”, “ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ”, “ศักยภาพการท่องเที่ยว”, หรือหมวดหมู่ที่สอดคล้องกับกรอบการวิจัย

2. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการตีความจากคำตอบของผู้ให้ข้อมูลเพื่อหาประเด็นหลักที่สำคัญ

2.2 การวิเคราะห์จะเน้นการหาหัวข้อหรือคำตอบที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

2.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นที่แสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคต

3 การสรุปผลและการตีความ

3.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะทำการสรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อเสนอข้อสรุปที่ชัดเจน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.2 การตีความจะเน้นที่การสรุปประเด็นที่สำคัญ เช่น ศักยภาพการท่องเที่ยว ในจังหวัดเลย จุดแข็งและจุดอ่อนของการท่องเที่ยวในจังหวัด แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

4. การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison and Cross-Validation)

4.1 เมื่อได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจากกลุ่มต่าง ๆ การเปรียบเทียบความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะจากแต่ละกลุ่มจะช่วยให้การตรวจสอบความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล

4.2 การเปรียบเทียบนี้จะทำให้สามารถรับรู้มุมมองจากหลากหลายแหล่งและช่วยให้การวิเคราะห์มีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5. การวิเคราะห์ SWOT and TOWS

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย

6. การรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผลการวิเคราะห์จะถูกรวบรวมและรายงานเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยโดยจะมีการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามหมวดหมู่ต่าง ๆ ที่ได้รับการวิเคราะห์

6.2 รายงานผลจะรวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลักในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย พร้อมกับกรอบแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดเลย



บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษา จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย 2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย 3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย 4. เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย 5. เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเชิงคุณภาพ ได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและมีวัตถุประสงค์เพื่อแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดเลย โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง แบ่งเป็น 4 กลุ่ม จำนวนรวมทั้งสิ้น 17 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากภาครัฐ (G: Government) ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด (G1) นายกเทศมนตรี (G2) นายก อบจ (G3) ท่องเที่ยวจังหวัด (G4) วัฒนธรรมจังหวัด (G5) ประชาสัมพันธ์จังหวัด (G6)

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ประธานหอการค้า (B1) ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม (B2) ร้านอาหาร (B3) ผู้ประกอบการสินค้า OTOP (B4)

กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากภาควิชาการ (E: Education) ได้แก่ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว (E1) วัฒนธรรม (E2) ประวัติศาสตร์ (E3) การตลาด (E4) สื่อสารการตลาด (E5) ประชาชนชุมชน (E6)

กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชน (P1) ประชาชนชุมชนที่มีภูมิ (P2)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีคำถามวิจัย 5 ข้อ โดยวิธีสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ใช้คำถาม 1 ชุด ถามผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม
2. คำถามสัมภาษณ์มี 5 ตอน การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจังหวัดเลยให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย สามารถ แยกออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย

2.2 เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย

2.3 เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย

2.4 เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย

2.5 เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากภาครัฐ (G: Government) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้
ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ประกอบด้วย

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย มีสถานที่ที่เก่าแก่เป็นจุดสนใจนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ อย่างดี อาทิ เช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย การได้ไปนมัสการพระธาตุสัจจะ อำเภอน้ำหนาว การเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้ายได้เป็นประเพณีประจำจังหวัด และถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอยางคายนงานประเพณีออกพรรษา และผาสาดลอยเคราะห์ อำเภอยางคานรวมถึงการเยี่ยมชมโบราณสถานวัดศรีจันทร์ อำเภอมือง ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณีของชุมชนไว้อย่างดีเยี่ยม อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน, งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอยางคาน งานประเพณีออกพรรษา และผาสาดลอยเคราะห์ อำเภอยางคาน...”

“...วัดศรีจันทร์ นาอ้อ ดินแดนประวัติศาสตร์ที่ทหารม้าฝรั่งเศสข้ามโขงมาจากसानะคาม เข้ามายึดไว้และได้ทิ้งห้องน้ำที่ที่สุดในขณะนั้นเป็นอนุสรณ์ไว้ให้ชมจนถึงปัจจุบัน...”

“...ทำไร่ ดินแดนแห่งสัจจะและไมตรี มีลำน้ำชายแดนไทย-ลาวอย่าง “แก่งโตน” ยังมี “พระธาตุสัจจะ วัดลาดปู่ทรงธรรม” ปุณณียสถานศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองอย่าง ที่สร้างขึ้นเพื่อแก้อาถรรพณ์พระธาตุพนมที่เคยหักโค่นลงมาในอดีต...”

“...ประเพณีแห่ผีตาโขน นับเป็นส่วนหนึ่งของงานบุญประเพณีใหญ่ที่เรียกว่า “งานบุญหลวง” หรือ “บุญผะเหวด” ตรงกับเดือน 7 มีขึ้นที่อำเภอด่านซ้ายเป็นประจำทุกปี

เกี่ยวข้องกับงานบุญพระเวสหรือเทศน์มหาชาติประจำปีกับพระธาตุศรีสองรัก ปุชนียสถานสำคัญของชาวด่านซ้าย...”

“...ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่อุดมสมบูรณ์ มีเอกลักษณ์ และมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เฉพาะถิ่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ แบ่งออกเป็น “5 อ” ดังนี้

1) อาหาร อาหารพื้นบ้าน เช่น ข้าวไก่ ขนมหินต้องแดง อั่วหมู ป่นปลา/กบ ไตงหมู ลาบเทา แจ่วดำ ผักพื้นบ้าน ข้าวจี ข้าวแดกงา ข้าวต้มข้าวโพด

2) อาคารเก่า ได้แก่ โบราณสถานวัดห้วยท่าว พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน บ้านไทยโบราณ หอระฆังโบราณเสาเดียว วัดศรีชมชื่น ลานวัฒนธรรมเทศบาลตำบลนาอ้อ

3) อาภรณ์ ได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่นลายน้ำลาย ผ้าซิ่นไทยเลย

4) โอสถ ได้แก่ น้ำสมุนไพร การนวดแผนโบราณ

5) อารยธรรม ได้แก่ ประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกที่วัดศรีจันทร์ชนบทธรรมนิยม ประเพณีฮีต 12 คอง 14 โบราณสถานที่วัดห้วยท่าว วัดศรีชมชื่นและวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ภาษาเลย)...”

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ต้องมีการรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ให้สวยงามอยู่ตลอดเวลา แหล่งท่องเที่ยวหลัก ในพื้นที่จังหวัดเลย ส่วนใหญ่จะได้รับการดูแลรักษา และทางราชการมีแผนการพัฒนา ปรับปรุงให้มีคุณภาพพร้อมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังนั้น สภาพแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมจะต้องรักษาไว้และอาจจะต้องปรับปรุงและพัฒนาเมื่อจำเป็น ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...แหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่จังหวัดเลย ส่วนใหญ่จะได้รับการดูแลรักษา และมี แผนการพัฒนา ปรับปรุงใหม่คุณภาพ พร้อมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี...”

“...หลาย ๆ พื้นที่ท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดกิจกรรมดูแลป่า ปลูกต้นไม้ และเก็บขยะในแหล่งท่องเที่ยวหรือมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ด้วยลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ตามธรรมชาติ และวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ ชุมชนมีความตระหนักเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว...”

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูล ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีหลากหลาย เส้นทางในการเดินทางมายังชุมชน และมีความสะดวกสบาย เช่น ระบบ GPS การสื่อสารทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย

แหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ นักท่องเที่ยวที่ครบครัน สถานที่ถ่ายรูป และวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่ข้อเสียคือ ที่จอดรถภายในชุมชนสามารถ รองรับนักท่องเที่ยว ได้ค่อนข้างจำกัด

ชุมชนมีความน่าดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์และ ความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ คือ ประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษร เฉพาะกลุ่มประเพณี และวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่ม การแต่งกายไทดำ โดยเครื่องแต่งกายจะเป็นสัญลักษณ์ในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ การละเล่น อาหาร ส่วนใหญ่ชาวไทดำ จะไม่นิยม กินเนื้อสัตว์ ประกอบอาหารด้วยผักในส่วนใหญ่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การฟ้อนแคน แซปาง มะกอนลอดบ่วงเพื่อเสี่ยงทายหรือเลือกคู่ ต้มนก ต้มหนู ดอกไม้ไทดำใช้ประดับต้น ปางเพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษ ศิลปะการทอผ้าแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงถึงการใช้ชีวิตของชาวไทดำ การตั้งบ้านเรือนของชาวไทดำ ภูมิปัญญา การทอผ้า (G3,G5)

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูล สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติ ทศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับ สิ่งปฏิบูลเพื่อให้ นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม

“...มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้ง คณะกรรมการภายใน ชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามา ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหาร จัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการ ได้ยากเนื่องจากชาวไทดำ นั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทำงาน ทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว...” (G3,G5)

“...การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วม ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนโดยชุมชน มีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมีรายได้ ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว...”

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูล มีความเห็นว่า

“คนเมืองเลย มีความ เป็นมิตร ไม่เอาเปรียบและซื่อตรงและมีจิตบริการอยู่อย่างเต็มที่ (G1, G3, G4)” แต่ (2 ใน 5) พบว่ามีคนที่ไม่ซื่อตรงอยู่ (G2, G5) ทางหน่วยงานทางราชการ จึงได้จัดการ อบรมเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการจัดทำบันทึกตกลงร่วมกันของชุมชนอันถือเป็น ธรรมเนียม ของบางพื้นที่ มีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องผู้ประกอบการและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มีคุณสมบัติที่ดีของการบริการ

การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีเป้าหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการ เอาัดเอาเปรียบ และมีจิตบริการที่ดีดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...หากมีการเอาัดเอาเปรียบ นักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนไปได้หลายช่องทาง เช่น ศูนย์ดำรงธรรมของกระทรวงมหาดไทย สายด่วน 1584 ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากภาคเอกชน (B: Business)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า จังหวัดเลยเมืองท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โอบล้อมด้วยภูเขา สลับซับซ้อนท่ามกลางสายหมอกปกคลุมเหนือยอดภู อุดมไปด้วยพืชพรรณป่าไม้นานาชนิดที่รู้จักกันดี คือ ภูกระดึง ภูหลวง และภูเรือ ซึ่งมีอากาศที่เย็นสบายภูมิประเทศที่งดงาม

“...พระธาตุศรีสองรัก สร้างขึ้นถวายเป็นอุเทสิกเจดีย์ ฐานเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมุมไม้ สิบสององศาครึ่งทรง "บัวเหลี่ยม" คล้ายพระธาตุพนม พระธาตุหลวง (เวียงจันทน์) พระธาตุศรีโคตรบอง (แขวงคำม่วน)...”

“...อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมมาก แห่งหนึ่งของเมืองไทยเพราะมีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ ประกอบด้วยระบบนิเวศและภูมิประเทศ หลากหลายทั้งทุ่งหญ้า ป่าสนเขา ป่าดิบ น้ำตกและหน้าผาชมทิวทัศน์เส้นทางขึ้นภูกระดึง ทางขึ้นค่อนข้างชันแต่จะมีจุดแวะพักที่ “ช้า” หมายถึงบริเวณที่มีแหล่งน้ำได้ดินผุดขึ้นมาแต่ละจุด มีเครื่องดื่มและอาหารบริการ...”

“...พิพิธภัณฑ์ผีตาโขน ตั้งอยู่ในวัดโพนชัย ถนนแก้วอาสา ตัวพิพิธภัณฑ์ เป็นบ้านเรือนไม้จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองด่านซ้าย นิทรรศการผีตาโขนการสาธิต ทำหน้ากากผีตาโขน และสินค้าของที่ระลึกผีตาโขนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้...”

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า จังหวัดเลยมีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ อย่างดี อาทิ เช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย การได้ไปนมัสการพระธาตุสัจจะ อำเภอกาฬ การเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้ายได้เป็นประเพณี ประจำจังหวัด และถ่ายทอด กันมาอย่างยาวนาน งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอยางคาน

“...จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน ไว้อย่าง ดีเยี่ยม อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน, งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอยางคาน งานประเพณีออกพรรษา และผาสาดลอยเคราะห์ อำเภอยางคาน...”

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการจัดการด้านการบริการ และสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว โดยการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อความร่วมมือเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และร่วมมือในการพัฒนาการให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการจัดระบบดูแล ความปลอดภัยสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร

“...ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักเพียงพอ แล้วซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเลย สามารถเลือกบริการที่พักได้อย่างหลากหลาย เช่น ลานกางเต็นท์ตามจุดบริการ รวมถึงรีสอร์ท โรงแรมที่พัก โฮมสเตย์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว สำคัญ ๆ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมเรื่องการบริหาร และมาตรฐานสถาประกอบการ ที่พักอยู่ตลอดเวลา...”

“...ความสะอาดพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่จอดรถ ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้น จึงทำให้การบริหารห้องน้ำ ร้านอาหาร และที่จอดรถ เหล่านั้นไม่เพียงพอในบางช่วง เพราะมีอยู่อย่างจำกัด เช่น อำเภอยางคาน สถานที่ สำคัญทางศาสนา เช่น วัดก็ใช้เป็นสถานที่จอดรถ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ไม่ดีและบดบังทัศนียภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวของสถานที่ที่เป็นโบราณสถาน รวมถึงในปัจจุบันนักท่องเที่ยวก็ยังคงมีความจำเป็น ที่ต้องใช้ห้องน้ำภายในวัด และควรปรับปรุงในส่วนของความสะอาดด้วย...”

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

“...มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้ง คณะกรรมการภายในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหาร จัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการได้ยากเนื่องจากชาวไทดำ นั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทำงานทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว...”

“...การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนโดยชุมชน มีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว...”

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

“...ในชุมชนมีโครงสร้างในการบริหารหน่วยงานในแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน และมี 2 ความเห็นที่มีข้อเสนอเพิ่มเติมว่าควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติม ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนให้มากขึ้น...”

“...งานในชุมชนมีการวางแผนร่วมกับ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) มีอุดมการณ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เกิดความอบอุ่นทำกิจกรรม ของชุมชนร่วมกับนักท่องเที่ยว...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากภาควิชาการ (E: Education)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย มีสถานที่ที่เก๋ไก๋ เป็นจุดสนใจนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างดี อาทิ เช่น งานนมัสการ พระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย การได้ไปนมัสการพระธาตุสัจจะอำเภอน้ำหนาว การเที่ยวงานประเพณี บุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้ายได้เป็นประเพณีประจำจังหวัด และถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน งานบุญเดือนหก และการละเล่นผิชนน้ำ บ้านนาซาว อำเภอเชียงคาน งานประเพณี

ออกพรรษา และผาสาดลอยเคราะห์ อำเภอยะรังรวมถึงการเยี่ยมชม โบราณสถานที่วัดศรีจันทร์ อำเภอมือทอง ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณี ของชุมชนไว้อย่าง ดีเยี่ยม อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณี บุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาข้าว อำเภอยะรัง งานประเพณีออกพรรษา และผาสาดลอยเคราะห์ อำเภอยะรัง...”

“...วัดศรีจันทร์ นาอ้อ ดินแดนประวัติศาสตร์ที่ทหารม้าฝรั่งเศสข้ามโขงมาจากसानะคาม เข้ามายึดไว้และได้ทิ้งห้องน้ำที่ตื้นที่สุดในขณะนั้นเป็นอนุสรณ์ไว้ให้ชมจนถึงปัจจุบัน...”

“...ท่าลี่ ดินแดนแห่งสัจจะและไมตรี มีลำน้ำชายแดนไทย-ลาวอย่าง “แก่งโตน” ยังมี “พระธาตุสัจจะ วัดลาดปู่ทรงธรรม” ปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองอย่างที่ยังสร้างขึ้น เพื่อแก้อาถรรพณ์พระธาตุพนมที่เคยหักโค่นลงมาในอดีต...”

“...ประเพณีแห่ผีตาโขน นับเป็นส่วนหนึ่งของงานบุญประเพณีใหญ่ที่เรียกว่า “งานบุญหลวง” หรือ “บุญผะเหวด” ตรงกับเดือน 7 มีขึ้นที่อำเภอด่านซ้ายเป็นประจำทุกปี เกี่ยวโยง กับงานบุญพระเวสหรือเทศน์มหาชาติประจำปีกับพระธาตุศรีสองรัก ปูชนียสถานสำคัญของชาวด่านซ้าย...”

“...ตำบลนาอ้อ อำเภอมือทอง มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่อุดมสมบูรณ์ มีเอกลักษณ์ และมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เฉพาะถิ่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ แบ่งออกเป็น “5 อ” ดังนี้

- 1) อาหาร อาหารพื้นบ้าน เช่น ข้าวไก่ ขนมหินต้องแดง อั่วหมู ปั่นปลา/กบ โต้งหมู ลาบเทา แจ่วดำ ผักพื้นบ้าน ข้าวจี ข้าวแดงกา ข้าวต้มข้าวโพด
- 2) อาคารเก่า ได้แก่ โบราณสถานวัดห้วยท่าว พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน บ้านไทเลย โบราณ หอระฆังโบราณเสาเดียว วัดศรีชมชื่น ลานวัฒนธรรมเทศบาลตำบลนาอ้อ
- 3) อาภรณ์ ได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่นลายน้ำเลย ผ้าซิ่นไทยเลย
- 4) โอสถ ได้แก่ น้ำสมุนไพร การนวดแผนโบราณ
- 5) อารยะธรรม ได้แก่ ประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกที่วัดศรีจันทร์ขนบธรรมเนียม ประเพณีฮีต 12 คอง 14 โบราณสถานที่วัดห้วยท่าว วัดศรีชมชื่นและวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ท้องถิ่น (ภาษาเลย)...”

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า จังหวัดเลยมีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน

ไว้อย่างดี อาทิ เช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย การได้ไปนมัสการพระธาตุสัจจะ อำเภอท่าลี่ การเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้ายได้เป็นประเพณีประจำจังหวัด และถ่ายทอด กันมาอย่างยาวนาน งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอเชียงคาน

“...จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างดีเยี่ยม อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอเชียงคาน งานประเพณีออกพรรษา และผาเสดลอยเคราะห์ อำเภอเชียงคาน...”

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการจัดการด้านการบริการ และสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว โดยการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ และเอกชน เพื่อความร่วมมือเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และร่วมมือในการพัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการจัดระบบดูแลความปลอดภัยสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร (E4)

“...ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักเพียงพอ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเลย สามารถเลือกบริการที่พักได้อย่างหลากหลาย เช่นลานกางเต็นท์ตามจุดบริการ รวมถึงรีสอร์ท โรงแรมที่พัก โฮมสเตย์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมเรื่องการบริหาร และมาตรฐานสถานประกอบการที่พักอยู่ตลอดเวลา...”

“...ความสะอาดพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่จอดรถ ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น จึงทำให้การบริหารห้องน้ำ ร้านอาหาร และที่จอดรถ เหล่านั้นไม่เพียงพอในบางช่วง เพราะมีอยู่อย่างจำกัด เช่น อำเภอเชียงคาน สถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัดก็ใช้เป็นสถานที่จอดรถ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ไม่ดี และบดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวของสถานที่ที่เป็นโบราณสถาน รวมถึงในปัจจุบันนักท่องเที่ยวก็มีความจำเป็นที่ต้องใช้ห้องน้ำภายในวัด และควรปรับปรุงในส่วนของความสะอาดด้วย...”

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูล สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลเพื่อให้ นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม

“มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้ง คณะกรรมการภายใน ชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหาร จัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการ ได้ยากเนื่องจากชาวไทดำ นั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทำงาน ทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว...”

“...การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วม ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนโดยชุมชน มีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมี รายได้ ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว...”

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูล มีความเห็นว่า “คนเมืองเลย มีความเป็นมิตรไม่เอาเปรียบ และซื่อตรงและมีจิตบริการอยู่อย่างเต็มที่ (E1, E3, E4)” แต่ (2 ใน 5) พบว่า มีคนที่ไม่ซื่อตรงอยู่ (E2, E5) ทางหน่วยงานทางราชการ จึงได้จัดการ อบรมเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการจัดทำบันทึก ตกลงร่วมกันของชุมชนอันถือเป็นธรรมเนียม ของบางพื้นที่ มีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องผู้ประกอบการและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มีคุณสมบัติ ที่ดีของการบริการ

การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีเป้าหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการ เอาัดเอาเปรียบ และมีจิตบริการที่ดีดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...หากมีการเอาัดเอาเปรียบ นักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนไปได้หลายช่องทาง เช่น ศูนย์ดำรงธรรมของกระทรวงมหาดไทย สายด่วน 1584 ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากภาคชุมชน (P: People)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

ผลการสัมภาษณ์ จังหวัดเลยเมืองท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โอบล้อมด้วยภูเขาสลับซับซ้อน ท่ามกลางสายหมอกปกคลุมเหนือยอดภู อุณหภูมิด้วยพืชพรรณป่าไม้นานาชนิดที่รู้จักกันดีคือ ภูกระดึง ภูหลวง และภูเรือ ซึ่งมีอากาศที่เย็นสบายภูมิประเทศที่งดงาม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย มีสถานที่ที่เก่าแก่ เป็นจุดสนใจนักท่องเที่ยวรวมทั้งมี วัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย

ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น

“...อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งของเมืองไทยเพราะมีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ ประกอบด้วยระบบนิเวศและภูมิประเทศหลากหลายทั้งทุ่งหญ้า ป่าสนเขา ป่าดิบ น้ำตกและหน้าผาชมทิวทัศน์เส้นทางขึ้นภูกระดึงทางขึ้นค่อนข้างชันแต่จะมีจุดแวะพักที่ “ซำ” หมายถึงบริเวณที่มีแหล่งน้ำได้ดินผุดขึ้นมาแต่ละจุดมีเครื่องดื่มและอาหารบริการ...”

“...วัดศรีจันทร์ นาอ้อ ดินแดนประวัติศาสตร์ที่ทหารม้าฝรั่งเศสข้ามโขงมาจากसानะคาม เข้ามายึดไว้และได้ทิ้งห้องน้ำที่ดีที่สุดในขณะนั้นเป็นอนุสรณ์ไว้ให้ชมจนถึงปัจจุบัน...”

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า จังหวัดเลยมีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม คุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร

“...จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างดีเยี่ยม อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโชน งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอยางคายน งานประเพณีออกพรรษา และผาเสวยดอยภูเมรุ อำเภอยางคายน...”

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า “...ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พัก เพียงพอแล้วซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเลย สามารถเลือกบริการที่พักได้อย่างหลากหลาย เช่น ลานกางเต็นท์ตามจุดบริการ รวมถึงรีสอร์ท โรงแรมที่พักโฮมสเตย์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมเรื่องการบริหาร และมาตรฐานสถานประกอบการที่พักอยู่ตลอดเวลา...”

“...จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างดี อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโชน งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว

“...ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พัก เพียงพอแล้วซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเลย สามารถเลือกบริการที่พักได้อย่างหลากหลาย เช่น ลานกางเต็นท์ตามจุดบริการ รวมถึงรีสอร์ท โรงแรมที่พัก โฮมสเตย์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมเรื่องการบริหาร และมาตรฐานสถานประกอบการที่พักอยู่ตลอดเวลา...”

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหาร จัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการได้ยากเนื่องจากชาวไทดำ นั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทอผ้า การเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีเป้าหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการ เอาัดเอาเปรียบ และมีจิตบริการที่ดีดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...หากมีการเอาัดเอาเปรียบ นักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนไปได้หลายช่องทาง เช่น ศูนย์ดำรงธรรมของกระทรวงมหาดไทย สายด่วน 1584 ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น...”

สรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง: กรณีศึกษาจังหวัดเลย สามารถแยกออก เป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

ตาราง 1 สรุปประเด็นการศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
1. การศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย	จังหวัดเลยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สืบทอดกันมาเป็นอย่างดี อาทิเช่น งานอย่าง ตีเอี่ยม อ่าทึ เช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อ่าเภอด้านซ้าย ประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนงานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ อ่าเภอเชียงคาน	พระธาตุศรีสองรัก สร้างขึ้นถวายเป็นอุทิศเจดีย์ฐานเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมุมไม้สิบสององค์ระฆังทรง "บัวเหลี่ยม" คล้ายพระธาตุพนม พระธาตุหลวง (เวียงจันทน์) พระธาตุศรีโคตรบอง (แขวงคำม่วน) อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งของเมืองไทยเพราะมีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์	วัดศรีจันทร์ นาอ้อ ดินแดนประวัติศาสตร์ที่ทหารม้าฝรั่งเศสข้ามโขงมาจากसानะคามเข้ามายึดไว้และได้ทิ้งห้องนาที่ที่สุดในขณะนั้นเป็นอนุสรณ์ไว้ให้ชมจนถึงปัจจุบัน ประเพณีแห่ผีตาโขน นับเป็นส่วนหนึ่งของงานบุญประเพณีใหญ่ที่เรียกว่า “งานบุญหลวง” หรือ “บุญผะเหวด” ตรงกับเดือน 7 มีขึ้นที่อ่าเภอคำน้อชัยเป็นประจำทุกปี เกี่ยวโยง กับงานบุญพระเวสหรือเทศน์มหาชาติประจำปีกับพระธาตุศรีสองรัก ภูชนียสถานสำคัญ	สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติ ทัศนียภาพที่สวยงามเนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ อนุรักษ์ ะ ก อ บ อ ะ พ เกษตรกรรม ดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลเพื่อให้ นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและบดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวของสถานที่ที่เป็นโบราณสถาน

ตาราง 2 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
2. การแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย	แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน สถานที่ถ่ายรูปและวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่ข้อเสียคือที่จอดรถภายในชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจำกัด ชุมชนมีความตื่นตัวดีใจมีเอกลักษณ์และ ความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ คือ ประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่มประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่ม	พักในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักรับรอง เพียงพอแล้วซึ่งนักท่องเที่ยวเดินทางมายังจังหวัดเลย สามารถเลือกบริการที่พักได้อย่างหลากหลาย เช่น ลานกางเต็นท์ตามจุดบริการ รวมถึงรีสอร์ท โรงแรมที่พัก โฮมสเตย์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมเรื่องการบริหาร	ความสะดวกพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่จอดรถ ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น จึงทำให้การบริหารห้องนํ้าร้านอาหาร และที่จอดรถ เหล่านี้ไม่เพียงพอในบางช่วง เพราะมีอยู่อย่างจำกัด เช่น อำเภอเชียงคาน สถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด ก็ใช้เป็นที่จอดรถ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ไม่ดีและบดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวของสถานที่ที่เป็นโบราณสถาน รวมถึงในปัจจุบันนักท่องเที่ยวก็ยังมีแนวโน้มจำเป็นต้องใช้ห้องน้ำ	จัดการอบรมเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการจัดทำบันทึกตกลงร่วมกันของชุมชนอันถือเป็นธรรมเนียม ของบางพื้นที่ มีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มีคุณสมบัติที่ดีของการบริการ

ตาราง 3 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
3. การแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย	มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้มีส่วนรวมใน กิจกรรมใน ชุมชน มีส่วนร่วมในด้าน การ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การ แบ่งออกเป็น การต้อนรับ นักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรมเบื้องต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ พักค้างคืน	การพัฒนาบุคลากรของชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้มีส่วนรวมใน กิจกรรมใน ชุมชน มีส่วนร่วมในด้าน การ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การ แบ่งออกเป็น การต้อนรับ นักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรมเบื้องต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ พักค้างคืน	มีความสะดวกพื้นฐานของ สถานที่ท่องเที่ยว เช่น ห้องนำ ร้านอาหาร ที่จอดรถ ยังมี ข้อจำกัด เนื่องจากปริมาณของ นักท่องเที่ยวที่มากขึ้น จึงทำ ให้ การบริการ ห้า น ำ รับประทานอาหาร และที่จอดรถ เหล่านี้ไม่เพียงพอในบางช่วง เพราะมีอยู่อย่างจำกัด เช่น อำเภอเชียงคาน สถานที่สำคัญ ทางศาสนา	มีการจัดตั้ง คณะกรรมการภายใน ชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนและออกเป็นการต้อนรับ นักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรมเบื้องต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ พักค้างคืน

ตาราง 4 สรุปประเด็นการศึกษาทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
4. การศึกษาทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย	พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ ตั้งอยู่ในวัดโพธิ์ชัย ถนนแก้วนาคี ตัวพิพิธภัณฑ์เป็นบ้านเรือนไม้จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองด่านซ้าย นิทรรศการมีไดโนเสาร์จำลองและสินค้าที่ทำหน้ากาไดโนเสาร์	งานในชุมชนมีการวางแผนร่วมกับ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) มีอุดมการณ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เกิดความอบอุ่นทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกับนักท่องเที่ยว	มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายในชุมชนในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน	พักในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักรับรองแล้วซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเลยสามารถเลือกบริการที่พักได้อย่างหลากหลาย เช่น โรงแรม รีสอร์ท ที่พัก โฮมสเตย์ต่าง ๆ อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย ประเพณีบุญหลวง และการละเล่นไดโนเสาร์ งานประเพณีแห่ต้นดอกไม้ บ้านแสงภา อำเภอ

ตาราง 5 สรุปประเด็นการศึกษานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
5. เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย	การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ภายใน ชุมชนโดยชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีการมีส่วนร่วมที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว ล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการเอาเปรียบ และมีการบริการที่ดีตั้งคำสัมภาษณ์ ดังนี้ “...หากมีการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนไปได้หลายช่องทาง เช่น ศูนย์ดำรงธรรมของกระทรวงมหาดไทย สายด่วน 1584 ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น...”	การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ภายใน ชุมชนโดยชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีการหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว ล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการเอาเปรียบ และมีการบริการที่ดีตั้งคำสัมภาษณ์ โดย ชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้น	การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีการหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว ล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการเอาเปรียบ และมีการบริการที่ดีตั้งคำสัมภาษณ์ โดย ชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีการหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว ล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการเอาเปรียบ และมีการบริการที่ดีตั้งคำสัมภาษณ์ โดย ชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้น	อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งของเมืองไทยเพราะมีสภาพ ธรรมชาติที่สวยงาม ภูมิประเทศหลากหลายทั้งทุ่งหญ้า ป่าสนเขา ป่าดิบ น้ำตก และหน้าผาชมทิวทัศน์เส้นทางขึ้นภูกระดึง ทางขึ้นค่อนข้างชัน แต่จะมีจุดแวะพักที่ “จำ” หมายถึงบริเวณที่มีแหล่งน้ำได้ ดินผุดขึ้นมา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษาจังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 5 ข้อ มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย
4. เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย
5. เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง : กรณีศึกษา จังหวัดเลย พบประเด็นที่สำคัญที่สามารถนำมาสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเลย นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

โครงสร้างในการบริหารหน่วยงานในแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว แต่ในชุมชนมี โครงสร้างในการบริหารหน่วยงานในแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจนเพราะในทาง ปฏิบัตินั้นภาคชุมชนได้ทำงานร่วมกับอบต อย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว และมี 2 คน จากภาคชุมชน และ 1 คนจากภาควิชาการ มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการ ปรับปรุงเพิ่มเติมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนให้มากขึ้นรวมทั้งมีข้อเสนอแนะจากภาครัฐ 1 คนว่าควรมีการปรับปรุง 1) โครงสร้างหรือคณะทำงานบริหารจัดการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ เพราะขาดองค์ความรู้และไม่มีกลไกการบริหารจัดการเท่าที่ควรเนื่องจากมีการขัดแย้งกัน และขาดการมีส่วนร่วม จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องอิงตามหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกด้วยการ ส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางของ (Global) Sustainable Tourism Criteria) GSTC ด้วยการให้การส่งเสริมให้มีหน่วยงานจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization – DMO) ที่มีประสิทธิภาพคือการจัดให้มี DMO ระดับจังหวัด หรือท้องถิ่นให้มีบทบาท ในการส่งเสริมและการขับเคลื่อนภาพรวม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

จังหวัดเลยมีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างดี อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย การได้ไปนมัสการพระธาตุสัจจะ อำเภอท่าลี่ การเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้ายเป็นประเพณีประจำจังหวัด และถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาข้าว อำเภอเชียงคาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเลย นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีหลากหลาย เส้นทางในการเดินทางมายังชุมชน และมีความสะดวกสบาย เช่น ระบบ GPH การสื่อสารทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย แหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน สถานที่ถ่ายรูปและวิวทิวทัศน์ที่สวยงามแต่ข้อเสียคือ ที่จอดรถภายในชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจำกัด ชุมชนมีความน่าดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์และ ความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ คือ ประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษร เฉพาะกลุ่มประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่ม การแต่งกายไทดำ โดยเครื่องแต่งกายจะเป็นสัญลักษณ์ในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ การละเล่น อาหาร ส่วนใหญ่ชาวไทดำจะไม่นิยม กินเนื้อสัตว์ ประกอบอาหารด้วยผักในส่วนใหญ่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การฟ้อนแคน แซปาง มะกอนลอดบ่วงเพื่อเสี่ยงทายหรือเลือกคู่ ดัมนกคุ้มหนู ดอกไม้ไทดำใช้ประดับต้นปางเพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษ ศิลปะการทอผ้าแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงถึงการใช้ชีวิตของชาวไทดำ การตั้งบ้านเรือนของชาวไทดำ ภูมิปัญญาการทอผ้า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเลย นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติ ทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลเพื่อให้ นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้ง คณะกรรมการภายในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามา

ท่องเที่ยว เพื่อศึกษาดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหาร จัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการ ได้ยากเนื่องจากชาวไทดำ นั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทำนา ทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนา การท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนโดยชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำ ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเลย นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

คนเมืองเลย มีความ เป็นมิตร ไม่เอาเปรียบและซื่อตรงและมีจิตบริการอยู่อย่างเต็มที่ แต่ (2 ใน 5) พบว่า มีคนที่ไม่ซื่อตรงอยู่ทางหน่วยงานทางราชการ จึงได้จัดการอบรมเพื่อการเป็น เจ้าบ้านที่ดี มีการจัดทำบันทึกตกลงร่วมกันของชุมชนอันถือเป็นธรรมเนียม บางพื้นที่มีการดูแล ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องผู้ประกอบการและภาคี เครือข่ายทุกภาคส่วน มีคุณสมบัติที่ดีของการบริการ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีเป้าหมายเดียวกัน ที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัยแก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว ล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ และมีจิตบริการที่ดีดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้หากมี การเอารัดเอาเปรียบ นักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนไปได้หลายช่องทาง เช่น ศูนย์ดำรงธรรม ของกระทรวงมหาดไทย สายด่วน 1584 ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษา จังหวัดเลย พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ศึกษา ดังนี้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

โครงสร้างในการบริหารหน่วยงานในแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว แต่ในชุมชนมี โครงสร้าง ในการบริหารหน่วยงานในแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจนเพราะในทาง ปฏิบัตินั้นภาคชุมชนได้ทำงาน ร่วมกับอบต อย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว และมี 2 คน จากภาคชุมชน และ 1 คนจากภาควิชาการ มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการ ปรับปรุงเพิ่มเติมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนให้มากขึ้นรวมทั้ง มีข้อเสนอแนะ จากภาครัฐ 1 คนว่าควรมีการปรับปรุง 1) โครงสร้างหรือคณะทำงานบริหารจัดการ การท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ เพราะขาดองค์ความรู้และไม่มีกลไกการบริหารจัดการเท่าที่ควรเนื่องจาก

มีการขัดแย้งกัน และ ขาดการมีส่วนร่วม จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องอิงตามหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกด้วยการส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางของ (Global) Sustainable Tourism Criteria) GSTC ด้วยการให้การส่งเสริมให้มีหน่วยงาน จัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization – DMO) ที่มีประสิทธิภาพคือการจัดให้มี DMO ระดับจังหวัด หรือท้องถิ่นให้มีบทบาทในการส่งเสริมและการขับเคลื่อนภาพรวม

สอดคล้องกับ เมย์ธาวิน, พลโยธี (2022) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ศักยภาพที่โดดเด่นของชุมชน ได้แก่ ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดียวในภาคอีสาน อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนควรพัฒนามีหลายองค์ประกอบ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาการกระจายรายได้ของคนในชุมชน พัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยวทั้งด้านร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก รวมไปถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของตนเอง และชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเลย

มีวัฒนธรรมการปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่น ที่สำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมคุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น จังหวัดเลยจึงได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างดี อาทิเช่น งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย การได้ไปนมัสการพระธาตุสัจจะอำเภอท่าลี่ การเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้ายได้เป็นประเพณีประจำจังหวัด และถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน งานบุญเดือนหก และการละเล่นผีขนน้ำบ้านนาซาว อำเภอเชียงคาน

สอดคล้องกับ จิรจิตต์ถนอม พิริยสุวัฒน์ (2020) ได้ทำการศึกษาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า 1) ศักยภาพการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว พระพุทธศาสนา เป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมอันเป็นแบบวิถีชีวิต คุณค่าเชิงวัฒนธรรม คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้มีเอกลักษณ์ระดับภูมิภาค สืบเนื่อง จากประเพณี วัฒนธรรมมีความผูกพันต่อท้องถิ่น และมีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง เกิดความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างความประทับใจ เป็นสิ่งดึงดูดใจ ต่อนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) กระบวนการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม พระพุทธศาสนา มีอิทธิพลกับการเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรทั้ง 2 ประเทศ ที่ทำงานพื้พื้ซึ่งกัน ส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม ร่วมกันแก้ปัญหา คือ ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกัน เช่น เครือข่ายภาครัฐ ธุรกิจ เอกชน ภาคประชาชน/เครือข่ายการส่งเสริมการลงทุน และการท่องเที่ยว/เครือข่ายการศึกษา พระพุทธศาสนา/และเครือข่ายออนไลน์ 3) พัฒนาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และเมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สื่อออนไลน์ เป็นเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เข้าถึงนักท่องเที่ยว ในการเข้าถึงข้อมูลรวมถึงการทำธุรกรรมแบบออนไลน์ เช่น ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การจองตั๋ว เครื่องบิน จองตั๋วรถโดยสาร การจองที่พัก บริการรถเช่า มีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และง่ายสำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสื่อทางทีวี และภาพยนตร์ ที่ช่วยประชาสัมพันธ์ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีหลากหลาย เส้นทางในการเดินทางมายังชุมชน และมีความสะดวกสบาย เช่น ระบบ GPH การสื่อสารทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน สถานที่ถ่ายรูปและวิวทิวทัศน์ที่สวยงามแต่ข้อเสียคือ ที่จอดรถภายในชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจำกัด ชุมชนมีความน่าดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์และ ความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ คือ ประเพณี และวัฒนธรรม ภาษาไทดำ ใช้ตัวอักษรไทดำซึ่งเป็นอักษร เฉพาะกลุ่มประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาไทดำใช้ตัวอักษรไทดำ ซึ่งเป็นอักษรเฉพาะกลุ่ม การแต่งกายไทดำ โดยเครื่องแต่งกายจะเป็นสัญลักษณ์ในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ การละเล่น อาหาร ส่วนใหญ่ชาวไทดำจะไม่นิยม กินเนื้อสัตว์ ประกอบอาหารด้วยผักในส่วนใหญ่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การฟ้อนแคน แขนง มะกอนลอดบ่วงเพื่อเสี่ยงทายหรือเลือกคู่ ต้มนกต้มหนู ดอกไม้ไทดำใช้ประดับต้นป่างเพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษ ศิลปะการทอผ้าแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงถึงการใช้ชีวิตของชาวไทดำ การตั้งบ้านเรือนของชาวไทดำ ภูมิปัญญาการทอผ้า

สอดคล้องกับ เมธีธาวิน พลโยธี (2022) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย พบว่า ศักยภาพที่โดดเด่นของชุมชน ได้แก่ ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในภาคอีสาน อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนควรพัฒนามีหลายองค์ประกอบ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาการกระจายรายได้ของคนในชุมชน พัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยวทั้งด้านร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก รวมไปถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของตนเอง และชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติ ทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลเพื่อให้ นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้ง คณะกรรมการภายในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะแบ่งออกเป็น การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงาน และเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหาร จัดการของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ค่อนข้างบริหารจัดการได้ยากเนื่องจากชาวไทดำ นั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจ วิถีชีวิตของคนไทดำคือการทำนา ทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายใน ชุมชนโดยชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทดำ ทำให้ผู้คนในชุมชนมี รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว

สอดคล้องกับ เมษะธาวิณ พลโยธี (2022) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ศักยภาพที่โดดเด่นของชุมชน ได้แก่ ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดียวในภาคอีสาน อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนควรพัฒนามีหลายองค์ประกอบ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาการกระจายรายได้ของคนในชุมชน พัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยวทั้งด้านร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก รวมไปถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของตนเอง และชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในการวางแผนและการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญคนเมืองเลย

มีความเป็นมิตร ไม่เอาเปรียบและซื่อตรงและมีจิตบริการอยู่อย่างเต็มที่แต่ (2 ใน 5) พบว่ามีคนที่ไม่ซื่อตรงอยู่ทางหน่วยงานทางราชการ จึงได้จัดการ อบรมเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการจัดทำบันทึกตกลงร่วมกันของชุมชนอันถือเป็นธรรมเนียม ของบางพื้นที่ มีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องผู้ประกอบการและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มีคุณสมบัติที่ดีของการบริการ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีเป้าหมายเดียวกันที่จะสร้างความประทับใจ ความปลอดภัย แก่ผู้ที่มาเยือนจังหวัดเลย ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวล้วนเป็นมิตร ซื่อตรง ไม่มีการ เอาัดเอาเปรียบ และมีจิตบริการที่ดีดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้หากมีการเอาัดเอาเอาเปรียบ และมีจิตบริการที่ดีดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้หากมีการเอาัดเอาเอาเปรียบ นักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนได้หลายช่องทาง เช่น ศูนย์ดำรงธรรมของกระทรวงมหาดไทย สายด่วน 158ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น

สอดคล้องกับ เมษะธาวิณ พลโยธี (2022) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ศักยภาพที่โดดเด่นของชุมชน ได้แก่ ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเดียวในภาคอีสาน อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนควรพัฒนามีหลายองค์ประกอบ

เช่น ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาการกระจายรายได้ของคนในชุมชน พัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยว ของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว

ตาราง 6 SWOT

ปัจจัย	รายละเอียด
Strengths (S) จุดแข็ง	- มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอุดมสมบูรณ์ (เช่น ผิดาโชน ผิชนน้ำ ไทดำ) - เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำที่โดดเด่นและเป็นแห่งเดียวในภาคอีสาน - ชุมชนมีความเป็นมิตร มีจิตบริการ และมีส่วนร่วมสูง - มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก และมีเทคโนโลยี GPH/ การสื่อสาร - เริ่มมีคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน และข้อตกลงร่วมภายในระดับท้องถิ่น
Weaknesses (W) จุดอ่อน	- โครงสร้างการบริหารจัดการยังไม่ชัดเจน และขาดกลไกระดับพื้นที่ - ขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวโดยเฉพาะในชุมชนชาติพันธุ์ - ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีความขัดแย้งกัน - สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ เช่น ที่จอดรถ ศูนย์บริการ - การประชาสัมพันธ์และฐานข้อมูลยังไม่ทั่วถึงและเป็นระบบ
Opportunities (O) โอกาส	- กระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวัฒนธรรมยั่งยืน - นโยบายสนับสนุนเมืองรองจากภาครัฐ (เช่น ททท., DASTA) - เกณฑ์ GSTC เป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน - เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เมืองหลวงพระบาง และการใช้สื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์ - การอบรมภาคบริการ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ได้รับการสนับสนุน
Threats (T) อุปสรรค	- การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตท้องถิ่นต่อระบบทุนนิยมขาดทักษะเชิงพาณิชย์และธุรกิจของชาวบ้านดั้งเดิม - การแข่งขันจากจังหวัดหลักและเมืองท่องเที่ยวที่มีทุนมากกว่า - ความน่าเชื่อถือของหน่วยงานบางแห่งอาจถูกตั้งข้อสังเกต - ความยั่งยืนและผลกระทบสิ่งแวดล้อมหากไม่วางแผนระยะยาว

ตาราง 7 TOWS MATRIX

ปัจจัย	รายละเอียด
SO (ใช้จุดแข็งเพื่อคว้าโอกาส)	- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชาติพันธุ์ระดับอาเซียน - ยกกระดับเทศกาลท้องถิ่น เช่น ผีตาโชน ผีขนน้ำ ให้เป็นแหล่ง Soft Power พร้อมการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ - ส่งเสริมการจัดตั้ง DMO ระดับจังหวัดด้วยฐานชุมชนที่มีความพร้อมด้านบุคลากรและความร่วมมือ
WO (ใช้โอกาสมาแก้จุดอ่อน)	- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนผ่านกลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนตามเกณฑ์ GSTC - พัฒนาแพลตฟอร์มฐานข้อมูลท่องเที่ยวออนไลน์ พร้อมระบบจองที่พัก/ทริปในชุมชน - จัดอบรมให้ชาวบ้านเรียนรู้ด้านธุรกิจ การจัดการบริการ การบริหารงบประมาณชุมชน
ST (ใช้จุดแข็งป้องกันอุปสรรค)	- ใช้จิตบริการและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างความประทับใจสู่กับการแข่งขันจากจังหวัดอื่น - ใช้ศิลปวัฒนธรรมภูมิวิถีท้องถิ่นเพื่อด้านการกลืนวิถีจากทุนนิยม - สร้างระบบรายงานปัญหานักท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ป้องกันปัญหาการเอาเปรียบและรักษาความโปร่งใส
WT (ลดจุดอ่อน และเลี่ยงอุปสรรค)	- วางโครงสร้างใหม่ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจนโดยใช้โมเดล DMO ระดับท้องถิ่นที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม - ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ระบบป้ายอัจฉริยะ โดยอาศัยการร่วมทุนกับภาคเอกชน - ส่งเสริมความรู้ทางดิจิทัลในชุมชนเพื่อจัดการตนเอง ลดการพึ่งพาภายนอกมากเกินไป

**โครงการ แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง :
กรณีศึกษาจังหวัดเลย**

1. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านไผ่ดำ
 - พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว, จุดชมวิถีชีวิต, พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมไผ่ดำ
2. โครงการจัดทำระบบแผนที่และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยว (Smart Signage)
 - ติดตั้ง QR Code และระบบนำทาง GPS แสดงข้อมูลแบบ Interactive
3. โครงการพัฒนาพื้นที่จอดรถและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
 - เพิ่มพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวในชุมชนและจุดท่องเที่ยวสำคัญ
4. โครงการพัฒนาน้ำตก ภูเขา และธรรมชาติเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism)
 - พัฒนาเส้นทางเดินป่า อ่างน้ำแร่ จุดชมวิวยุทธศาสตร์
5. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเทศกาลผีตาโขน
 - พัฒนาเวทีการแสดง จุดถ่ายรูป และพื้นที่กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์
6. โครงการจัดตั้งองค์กรบริหารการท่องเที่ยวจังหวัดเลย (Provincial DMO)
 - จัดตั้งคณะกรรมการภาครัฐ-เอกชน-ชุมชน เพื่อขับเคลื่อนภาพรวม
7. โครงการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนใน 6 อำเภอเป้าหมาย
 - สร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
8. โครงการส่งเสริมบทบาทเยาวชนด้านการท่องเที่ยว (Young Local Guide)
 - พัฒนาเยาวชนในชุมชนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อยและสื่อสารวัฒนธรรม
9. โครงการพัฒนาเจ้าบ้านที่ดี (Local Hospitality Training)
 - อบรมจิตบริการ ความรู้เบื้องต้นด้านการท่องเที่ยว
10. โครงการอบรมผู้ประกอบการท้องถิ่นให้เป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ
 - พัฒนาทักษะธุรกิจ การจัดการท่องเที่ยว การตลาด และการบริการ
11. โครงการฟื้นฟูภาษาและอักษรไทดำ
 - จัดกิจกรรมเรียนรู้ภาษา วรรณกรรม และศิลปะการเขียนของไทดำ
12. โครงการ “กินอยู่แบบไทดำ”
 - สร้างแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่นไทดำ
13. โครงการเทศกาลไทดำสร้างสรรค์ (Creative Tai Dam Festival)
 - จัดงานประจำปีที่เน้นกิจกรรมร่วมสมัยผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
14. โครงการอนุรักษ์ศิลปปะการฟ้อนแคนและแซ่ปาง
 - เปิดเวิร์กช็อปและแสดงโชว์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม

15. โครงการศูนย์เรียนรู้ผ้าทอไทดำ
 - พัฒนาเป็นพื้นที่สาธิต-จำหน่ายผ้าทอในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์
16. โครงการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ 4 ภาษา (ไทย อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น)
 - สร้างคลิป แผ่นพับ และโซเชียลมีเดียเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์เลย
17. โครงการทำแอปพลิเคชัน “เที่ยวเลย GO”
 - รวมข้อมูลท่องเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก และกิจกรรมท้องถิ่น
18. โครงการท่องเที่ยวรูปแบบ One Day Trip และ Stay Experience
 - ออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์นักท่องเที่ยว
19. โครงการอบรมหลักสูตรมาตรฐาน GSTC แก่ผู้ประกอบการ
 - สร้างความเข้าใจในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนระดับโลก
20. โครงการท่องเที่ยวปลอดภัย (Green Tourism Village)
 - สร้างระบบการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน



แผนกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลย ระยะ 3-5 ปี

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เลย เมืองแห่งการท่องเที่ยววัฒนธรรม-ธรรมชาติที่ยั่งยืน บนพื้นฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน”

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
3. สร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีคุณค่า
4. ยกระดับการตลาดดิจิทัลและเชื่อมโยงเครือข่ายระดับภูมิภาคและนานาชาติ

ตาราง 8 ยุทธศาสตร์หลัก (Strategic Themes)

ยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์
1. สร้างกลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ	เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง
2. ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมศักยภาพทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	เพื่อสร้างความแตกต่างและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชน
4. พัฒนาระบบการตลาดท่องเที่ยวที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย	เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั้งในและต่างประเทศ
5. สร้างความร่วมมือและเครือข่ายการท่องเที่ยว	เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และส่งเสริมความยั่งยืนร่วมกัน

ตาราง 9 แผนปฏิบัติการระยะ 3-5 ปี

ปี	กลยุทธ์/ โครงการหลัก	รายละเอียดกิจกรรม	หน่วยงานหลัก
ปี 1 (2568)	วางรากฐาน การบริหารจัดการ	- จัดตั้ง DMO ระดับจังหวัดและชุมชน - แต่งตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน - สำรวจทรัพยากรและจัดทำฐานข้อมูล แหล่งท่องเที่ยว	อบจ.เลย / ททท. / อปท. / ม.ราชภัฏเลย
	เสริมสร้างศักยภาพ บุคลากร	- อบรมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว จัดหลักสูตร "เจ้าบ้านที่ดี" - อบรมแนวคิด GSTC	ททท. / ม.ราชภัฏ เลย / สถาบันพัฒนา ท้องถิ่น
ปี 2 (2569)	พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐาน	- ปรับปรุงทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว - จัดทำป้ายเส้นทางท่องเที่ยว-ภาษาถิ่น - สร้างลานจอดรถ ชุมชนปลอดภัย	กรมโยธาฯ / อปท. / ชุมชน
	พัฒนาแพลตฟอร์ม สื่อสาร	- จัดทำเว็บไซต์/แอปฯ "เที่ยวเลย" - เพิ่ม QR Code ที่แหล่งท่องเที่ยว - สร้างเพจ Facebook TikTok	ททท. / Startup / นักศึกษาฝึกงาน
ปี 3 (2570)	ยกระดับผลิตภัณฑ์ และกิจกรรม	- ส่งเสริมการทอผ้า/แสดงวิถีชาวไทดำ - พัฒนา OTOP ท่องเที่ยว - ออกแบบกิจกรรม "เรียนรู้-ลงมือทำ- มีของกลับบ้าน"	พช. / SME / อปท.
	ทำแคมเปญการตลาด	- เปิดแคมเปญ "เที่ยวเลย ไม่ต้องรอเทศกาล" - จัด roadshow เมืองรองทั่วประเทศ	ททท./ผู้ประกอบการ / บริษัททัวร์
ปี 4 (2571)	ขยายเครือข่าย การท่องเที่ยว	- พัฒนาเส้นทางเชื่อมเลย-หลวงพระบาง - บูรณาการกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในภาค อีสาน- สร้างแพ็คเกจทัวร์ 3 วัน 2 คืน	ททท. / สปป.ลาว / สายการบิน / ทัวร์
ปี 5 (2572)	ประเมินผล และต่อยอด	- ประเมินผลโครงการและความพึงพอใจ นักท่องเที่ยว - สำรวจผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม - ปรับแผนตามผลประเมิน	ม.ราชภัฏเลย / ททท. / กรมท่องเที่ยว

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

- ชุมชนมีหน่วยงานบริหารจัดการ (DMO) อย่างเข้มแข็ง
- รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 30% ภายใน 5 ปี
- นักท่องเที่ยวให้คะแนนความพึงพอใจไม่ต่ำกว่า 80%
- การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม

ตาราง 10 แผนการท่องเที่ยว จังหวัดเลย 12 เดือน

เดือน	กิจกรรม/สถานที่แนะนำ	รายละเอียด
มกราคม	ชมทะเลหมอก ภูเรือ/ภูปาเปาะ	อากาศหนาวเย็น เหมาะกับชมทะเลหมอก พระอาทิตย์ขึ้นสวยงาม
กุมภาพันธ์	งานนมัสการพระใหญ่ภูคกงิ้ว และล่องแม่น้ำโขง	เทศกาลประจำปีที่อำเภอเชียงคาน ชมวัฒนธรรมริมโขง
มีนาคม	เที่ยวแก่งคุดคู้ / เดินถนนคนเดินเชียงคาน	อากาศเริ่มร้อนเหมาะกับการล่องเรือ และ ช้อปปิ้งของท้องถิ่น
เมษายน	สงกรานต์เชียงคาน / เที่ยวภูเรือ	ร่วมประเพณีสงกรานต์แบบดั้งเดิม เล่นน้ำ ริมโขง / ท่องเที่ยวภูเรือที่ยังเย็นสบาย
พฤษภาคม	สำรวน้ำตกปลาป่า / ป่าเบญจพรรณ	ฤดูร้อนปลายน้ำตกยังสวยงาม เหมาะกับการผจญภัยธรรมชาติ
มิถุนายน	เที่ยวสวนดอกไม้ภูเรือ / ปันจรรย์าน	เริ่มฤดูฝน ดอกไม้ป่าเริ่มบาน อากาศสดชื่น เหมาะกับปันจรรย์านสัมผัสธรรมชาติ
กรกฎาคม	ภูบ่อปิด / เทศกาลแห่เทียนพรรษา	เทศกาลใหญ่ของชาวเลย ชมขบวนเทียนพรรษาและวิถีชุมชน
สิงหาคม	ท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหมาน / ล่องแพ	ฤดูฝน อ่างเก็บน้ำเต็ม ล่องแพ พายเรือคายัค ชมธรรมชาติสวยงาม
กันยายน	เที่ยวป่าสนสองใบ ภูกระดึง	ปลายฝนต้นหนาว ช่วงนี้ป่าสนเขียวขจี น้ำตกสวย อากาศเย็นสบาย
ตุลาคม	ขึ้นภูกระดึงเปิดฤดูท่องเที่ยว	ภูกระดึงเปิดให้นักท่องเที่ยวเดินขึ้นยอดครั้งแรกหลังฤดูฝน ทำหายตัวเอง
พฤศจิกายน	เทศกาลผีตาโขน / ดอกไม้ฤดูหนาว	ชมเทศกาลผีตาโขน (บางปีจัดเดือนนี้) เที่ยวสวนไม้ดอกไม้เมืองหนาวภูเรือ
ธันวาคม	สัมผัสอากาศหนาว - เทศกาลคริสต์มาสบ้านนาป่าหนาด	หนาวจัดที่สุดในปี เทศกาลคริสต์มาสแบบชนเผ่าที่เชียงคาน น่าประทับใจ

Paradigm LOEIFAN

L – Local Culture (ชาวยุควัฒนธรรมท้องถิ่น)

การนำเสนอและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ของจังหวัดเลย และสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว

O – Organization (จัดตั้งคณะทำงาน)

การจัดตั้งหน่วยงานหรือทีมงานเฉพาะทางที่มีหน้าที่ดูแลและพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง

E – Education (ให้ความรู้และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ)

การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และการสื่อสารที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และนักท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการวางแผนการเดินทาง และยกระดับประสบการณ์ท่องเที่ยว

I – Invitation (ดึงดูดนักท่องเที่ยว)

การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเลยร่วมกับกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนอย่างต่อเนื่อง

F – Friendliness (ความเป็นมิตร)

ส่งเสริมการบริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้ม และเป็นมิตรจากทั้งเจ้าหน้าที่และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดเลย

A – Accessibility (การเข้าถึงง่าย)

พัฒนาระบบคมนาคมและการเดินทางให้สะดวก ปลอดภัย และเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย เช่น ป้ายบอกทาง ระบบขนส่งสาธารณะ หรือบริการข้อมูลเส้นทาง

N – Nature (ส่งเสริมธรรมชาติ)

เน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมความงามของทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดเลย เช่น ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ และบรรยากาศธรรมชาติ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ



ภาพ 2 Paradigm LOEIFAN

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จังหวัดเลย สามารถนำแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อพัฒนา ด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเลย ให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถนำแนวทางไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของทุกพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในจังหวัดเลยที่จะเพิ่มขึ้น

2. ควรทำการศึกษาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองของจังหวัดเลยหลังมีการพัฒนาแล้ว



บรรณานุกรม

- กองวิชาการฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *การวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จรรยา ดันจาตุรนต์. (2549). *ผลกระทบของการทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว*. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย.
- จิตคุปต์ ละอองปลิว. (2560). *โครงการ Amazing Thailand Go Local: เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชน เดิบโต เมืองไทยเดิบโต*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จุฑารัตน์ ขาวคม. (2548). *ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่นในอุทยาน แห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ บัณฑิตวิทยาลัย.
- คำเกิง โถทอง และคณะ. (2550). *เส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชาลาว*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทิพย์วดี โพธิ์สิทธิพรณ และคณะ. (2556). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- ธงชัย ทองเชื่อม. (2550). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน เกาะปันหยี จังหวัดพังงา*. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, รายงาน การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- ธวัชชัย มานิตย์. (2550). *ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรวดี จำเดิม. (2549). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สาขาวิชาการจัดการ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2530). *วัฒนธรรมชุมชนกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ไพร่ แอนด์ ไพร่ พรินติ้ง.
- พจนา สวนศรี. (2546). *แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง: กรณีศึกษาจังหวัดเลย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2546). *เอกสารประกอบการสอนสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พลอยศรี โปราณานนท์. (2548). *ผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มณีวรรณ ผิวคุ้มและคณะ. (2546). *โครงการพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มนัส สุวรรณ. (2539). *เศรษฐกิจการท่องเที่ยวและผลกระทบต่อชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- รพีพรรณ จันทับ และ ลินจง โพชาริ. (2559). *การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนในประเทศไทย (พจนา สวนศรี)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- รังสรรค์ ประทุมวรรณ. (2543). *การพัฒนาในแนวคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2546). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ (สมชาย เกษมสันต์)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- วรรณ วังวานิช. (2546). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรัญญาภรณ์ ศรีสุวรรณ. (2550). *ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง*. สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
- ศรัญญา เกษร. (2551). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนมอญ เกราะเกร็ดจังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศรายุทธ เสียมไหม. (2550). *ผลกระทบจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว กรณีศึกษา เกาะสุกร อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง*. ปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบาย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ศิริพงษ์ กิจดำเนิน. (2550). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวในด้านสังคมและวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนป่าตอง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2548). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนในภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม.
- สมเกียรติ วงศ์เสริมทรัพย์. (2550). *ผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ ที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน ในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- โสวัตร ณ ถลาง. (2548). *การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อระบบนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม*. สมุทรสงคราม: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- อธิฐาน พงศ์พิศาล. (2549). *ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย
- อัสมา สิมารักษ์. (2551). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในเมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Aspinall Alison Jean. (2007). *Communities in change: social sustainability and tourism development*. Library and Archives Canada= Bibliothèque et Archives Canada.
- Bruner, E. M. J. A. a. (1996). *Tourism in Ghana: The representation of slavery and the return of the black diaspora*. 290-304.
- Cohen, E. J. S. (1979). *A phenomenology of tourist experiences*. 13(2), 179-201.
- Coltman, M. M. (1989). *Tourism marketing*.
- Goeldner, C. R. & Ritchie, J. B. (2011). *Tourism: Principles, practices, philosophies* : John Wiley & Sons.
- Gunn Clare A. (1994). *Environmental Design and Landuse, Travel Tourism and Hospitality Research A Handbook for Managers and Researchers*. New York: John Wiley & Sons.
- Ibrahim Zainub. (2009). *Tourism development and the environment on the Egyptian Red Sea coast*. University of Waterloo
- Kim Kyungmi. (2002). *The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community*. Virginia Polytechnic Institute and State University
- Lambert Esther. (2009). *Nature island tourism: Applying an eco-tourism sustainability framework to the island of Dominica*. University of Waterloo
- Mansperger, M. C. (1992). *The impacts of tourism among cultural minorities*: Washington State University.

McIntosh, R. W. & Goeldner, C. R. (1990). *Tourism: principles, practices, philosophies*.

Mill, R. (1990). *Tourism: The International Business*: Prentice-Hall. Inc.

Smith Athena. (2008). *Exploring the socioeconomic effects of mass and sustainable tourism in Greece*: Northcentral University.



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ดลมินทร์ ทองนาค
วัน เดือน ปี เกิด	8 กรกฎาคม 2540
สถานที่เกิด	มหาสารคาม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2563 ศศ.บ. (สาขาการจัดการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม
ที่อยู่ปัจจุบัน	วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา ค.2 หมู่ 3 ถนนเดชาวุธ ตำบล หอรตันไชย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
ผลงานตีพิมพ์	ดลมินทร์ ทองนาค และ เสรี วงษ์มณฑา. (2568). แนวทางการพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง: กรณีศึกษาจังหวัดเลย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 7(2). อยู่ระหว่างการตีพิมพ์

